

(175) 3 JAN 1939

8/26

K34/26

calc. 37 pp types prose
+ 16 pp types directo

53 pp

some prose not made
good. Rest quite good.

(L.H.)

unrevised

Ditaba Tsa Sethšab
Sa xa-Mamabalo

Ka

U.N. Shai Ragoboya

Hasekwala school

P.O. Segopye

via Pietersburg

S(175)

- 3 JAN 1939

K34/26

Indexed

1/144

Lenaneo la Kxosi tsa Xa-Mamabolo
(Genealogy)

U. Kagobane

Mamabolo a twala Seolwana
 Seolwana a twala Ramohubidu
 Ramohubidu a twala Lekau I
 Lekau a twala Mokxotxopela
 Mokxotxopela a twala Mohlaume
 Mohlaume a twala Maribe
 Maribe a twala Morwamantsi (Lekau II)
 Morwamantsi a twala Sesoi.

Le xe xo sa tsebye xobane rena ba
 xa-Mamabolo rešwa kae pele xa re re
 dula Bokxalaka, feela xo ya tsebye
 xobane re tšwa, ^{pele} xa-Bokxalaka re le
 setšaba se tee le Balobedu. Ra fikla ra
 dula Kxaupsi le noka ya Lethiélélé kua
 Tswetla. Re nile xe re namela ditšaba tša
 Tswetla, Molobedu yena a dipota ka thoto.

Ra re xo tšwa Lethiélélé, ra ya xo
 dula sedibeng sa Mokxotxonyana Kxaupsi le
 thaba ya Molotšobyé. Ke mo ngwanwa

wa Mamabolo yo mocofo yo ba rexo ke
 Lexwête a ileng a boela Tswetla. Le lehono o
 sa dutse xona thabeng ya Lexwête ye e
 theletsesco yina ngwa wa Mamabolo.

Ra tloxa Moxokonyana ra ya Byatladi.
 Xe re le Byatladi, Kocosi e be e le Seolana.
 Morwa Mamabolo ^{eo moko wa} ~~wa~~ kascwe 'Lexwête' a
 xometsesco Tswetla. Xe re tloxa Byatladi, ra
 xaxoxana le Kscopa le Matebeta a
 Mamabolo le Madixa le Moxaswa, Ra ya
 ra dula Lethitêlê; ke mo re thomileng
 sereto se se/rexo

Kolobe e ~~sa~~ tswasco Lethitêlê le se meetse
 le atsa Madiba.

Mme xe re tloxa Lethitêlê ra tswa ka
 fate sa ^{Sapêlê} ~~fapêlê~~; xo tloxa mo ra ya xa
 Mongatane. Xa isa-isa le xe xo sa tsebye xoba
 ke xa ka ba tswa dira ba thona dikxomo
 ba tla ba bexa Mongatane.

Xo ile x wa tswa Kxampu maxareng a vone
 lina ba Mamabolo a ba Mongatane)

Kaxobune e be e xe xe ba xa-Mamabolo
 ba thophile dikxomo, morwadi wa dira a

K34/26

seke a botša Kxosi xone dikxomo di thopulwe
ke ba xa-Mamabolo; Kaxobane ba le ba
lebeletše xo putswa.

Byale ba xa-Mamabolo baile ba botša Seolwana
taba yeo ya thopo ya dikxomo. Ke mo Kxosi
Seolwana a ileng a laya/bana ba xaxwe
a re: "Xe le baela hlabanong, le re xe le
yo hlakana le dira le baete nthaxo xone
bana le Mongatane ba lwe le Manaba ba
nnoši. E tla re xe le bona ba thiaba, le tšene
hlabanong, mme le re xe le fentše, le reme
dikxomo, dinaka le mesela, xone
Mongatane a tle a bone ka noši le bo
Nganga. Mme ba ile ba dira byalo, ba thopa
dikxomo ba di remile mesela; ba di besa
Mongatane. Katišati leo Mongatane o ile a
ba putša a ba a nthša mosadi.

E nile xe ba boetše xae, ba botša
Seolwana ka mo Mongatane a ba putšitseng
ka xona, le ka mo ba filweng mosadi.
Banna ba xa-Mamabolo ba dula fase, ba
pera taba yeo, mme ba bona xobane
Mongatane o rata xo ba pipetša bošši bya

175

K34/26

bona, 'mme ba nera xo tloxa; mme ka
mokawa o byalo ba tloxa ka xo thšaba, ba
thšela noka ya Lepelle ba ema ka mošo.
E nile xe ba xa Mongatane ba tsoxa ba
hwetša ba xa-Mamabolo ba thšabile, ba ba
latela. Ba nile xe ba bona ba xa-Mamabolo
ba thšetše noka, ba ba xomela, Kaxobani e ke
e le molao wa Ba ba Baso wa xore xe
mtho a thšetše noka xa a sa bolawa. Ke
mo xo tšweletso se se reo: "Mopedi,
Mamosima lišapa Mafaca"

ya re ka xe Moksalabye a sētšē a
tšōfētšē, mowa wa xaxwe Ramohubidu yo
a beng a rwala dina, a thoma xo eta
setšaba feli, xo se tšōšā nokeng ya Lepelle
xo se išā Thoto, xe ba fihla Thoto ba axa
xona.

Kabaka la phiso e kxolo kua Thoto
ba ile ba tloxa; ke mo xo tšwaco serētš
se se reng: "Thoto xa mmatsātš la xo fiša
mascola li marope"

Xe ba tloxa Thoto^h ba tla ba dula
Monokaneng ("Mphocodiba") ba hwetša Thema.

xe ? xo ?

Xe ba dutse le Thema batsiwa dira xo
 yo thopa dikxomo tsa Maksiakata, ba be ba
 le ka tlase xa-Thema. Le xe xo sa tsebye xo
 re ke xa Kae, xo tllile tratsi le lengwe le
 ba ileng ba yo dilalala. Mme e nile (xo)
 dikxomo tsa Maksiakata di sa tle notheng
 ka pela, ba xa Thema ba lapo, Mme ba
 xa-Mamabolo ba sala ba laletse. Dikxomo
 tsa Maksiakata tsa tla notheng xe letatsi
 le phinima Mme ba dithopa. Xe ba dithopile
 ba seke ba di isa xo Thema, ba di isa
 moteng wa morena wa bona.

Xe Kxosi Ramohubidu Mamabolo a bona bo
 tsena le dikxomo a ne xo morwa waxawe;
 "Lekau, le diretseng le tliša dikxomo tse le seto
 la diisa xo Thema" Lekau a re: Ke Kabaka
 la xone ba xa Thema ba ile ba tloxa
 mola ne di laletse. "A ne xo barwa waxawe
 tšeyang kocomo tše le di tšeng xo Thema"
 Ba ne xo yena; Kxomo tše ne tla tša basadi
 ka tšona" Mme ba xa-Thema xe ba etlwa
 xone dikxomo dipitile, batsiwa ka melamo,
 Mme xe ba fihla xo ba xa-Mamabolo ba

boledišana ba sa kwane, balwa ka dipatla
 e se beng ka Marumo. Mme ba fenywa ba
 xa-Thema, ba thopa le diksomo tšela ba besi
 ba loba ka tšona. Mme xe ba xa Thema ba
 xakilwe ba sa tšebe mo ba ka yang, Molumaxadi
 ngwana Makhoba, a tšwa a swere Mosetsana
 ka seatla a re: "Ke yo kxopela dibete tša
 kxomo tše dihlabang xa Mamabolo" Mosetšana
 yo e be e le mofidi waxaxwe.

Xe Mamabolo a bona Thema a loba ka
 mosadi, a ntk'a diksomo a mongwala, Mme ba
 lusa ba kwana. Thema a tšona xe ba ka
 tlase xa-Mamabolo, Mme ba diša Monokaneng
 baka le letšelele Thema a le ka tlase xa-
 Mamabolo.

Morwa Ramohubidu, Letšau a tšela baxosi 'mme
 Xe a dutše setulong sa Lorena a tšona
 Monokaneng a ya ^{Mahlalwe} tšona mo e beng
 badimong ba xa-Mamabolo. "Ke xore mo
 manana a xa-Mamabolo a bolotwang xore"
 Letšau o ile a lusa libaka letšelele
 kudu kua Kōwane, jwiring ya xaxwe e se
 xwa ba le dintoa, se se beng se fela se

ba thswenya e be e le Komeliso Kamabaka
a mangwe. Oile a tšofalela naxeng ya
B. yatladi, a bea a hwela xona le yena
ba moisa badimong ba xabo.

Mouwa Lekau, Moksotxopela a tšea
setulo sa boena Kamorako na lehu la
tataxwe. Le yena oile a buša lebaka le le
telele, le se madulo e be e se felo xo tše kua
B. yatladi.

Mouwa wa Moksotxopela e be e le Moklaume.
Xe Moksotxopela a faletše, Mamoklaume a tšea
boxoti, le eena o ile a buša lebaka le
letelele. Le se xo sa tšobaye se se dimong
dinesiling pušong ya naxwe oile a bea a
falala a le xona B. yatladi le eena a
holokwa badimong.

Kamorako xa lehu la xaxwe Mouwa wa
xaxwe o ile yo ba xexo ke Mašibe o ile a
tšea setulo sa boena. Pušong ya xaxwe
xo bile le dintwa tše nne: (1) ya
Mascadimana, mo utweng yeo xo be xo na
le moxale yo mongwe yo mongwe yo
a bea a bitšwa, Maksoke Mamaboto, ke

ke yena yo a bexo a phaxame kudu
 sethlabeng sa xa-Mamabolo kabotla la
 bosale hya xacwe. Seno sa morale yo se se se
 re:

Moswa mmangwetsi a tsopeng,
 Matascatara a maroba,

tlako se menonedi ya marumo.

Thomoro a bo mmamosebudi,

lehlabetwe nko lesapamorosa,

Madi a ela le naka a sebeti.

Makomotane a mmadikhelulo.

Morale yo Makxobe o be a tsebisa kudu
 xape manaba kamotla a bexo a yo hula
 xa-Mamabolo, ba be ba tsota Makxobe.

E nile ka xo tseba xobane xe Makxobe a f
 sa phela, ba ka sethe ba hula Mamabolo,

ke mo Masadimana a i ling a lebantlha
 ntle ya Makxobe xore a mmolaye. Makxobe

xe a bona fao, a beti, a ~~sethe~~
 Makxopa, manaba a o wela xodimo ka

marumo, ba ne: "A o wa! Xa se eena"
 ba ne: "E tswa!" a ne: "Ke ya tswa"

175

swanng marumo a lina xa botse" a buia
 a nthoa sešexwana, e nile xe ba hlaba se
 šexwana ka marumo, Matxobe a tšwa a
 thšaba. E nile xe a re ke šohla lefaxo
 monna yo mongwe a mohlaba ntlo ka
 lenumo. E nile xone Matxobe a ba phonyotaka
 Masadimana a thšaba ka xo tšiba kobane
 moxale o tla boyo ka pipelo e kxolo a
 tla a ba fetša.

E se yena Kxoti Manibe, xo bile le ntwa
 ye ngwe ya botšedi (2) ya Masadimana ka
 lona le baka leo xo bile le moxale yo
 mongwe wa xa Mamabolo yo a besco a
 bitšwa Manhlane; sereto sa xaxwe se re:

Manhlane waxa seaxabuka,

Hlou ya Masalamu,

Tau e tswaletšwe lebanankweng,

ke ya bo sešpe le Maphakela.

Badiši ba yona xa ba e lemoxe

E tšeba ke ena monye Mamohlame

a Malešela.

Mo ntwing yo Manhlane o ile a fetša
 batho kudu ka sešpe. Masadimana a ile

a thāba a fenywa.

Xo na mo fuisong ya Maribe xo bile le ntwa e ngwe ya bororo, ya xore ya lweuwa le ba xa-Mop Molepo. E be e le Kabaka la xore masoxana a xa-Mamabolo a ile a tšwa lesolo la xo yo tšwara, Mmre Mosexare xe ba lapile ba ya ka noking xo yo klapa mmela mebele kxampsi le mellwana ya xa-Mamabolo le ba xa-Molepo, ka noking ya Mohlopane.

E be e re tšmekla xe ba bona ba xa Mamabolo ba tšona mo mellwaneng ba ba le pelaelo Mmre ka tšatši le o ba ile ba rera xo ba bolaya. Ke mo ba ileng xe ba hwetša ba xa Mamabolo ba klapa ka noking ba ba wela xodione ka dithšōša ba ba bolaya.

Ya re kaxobane masoxana a xa Mamabolo e be e le seripana ba thāba. Xe ba fibla xae ba tšitšā bexa kaxōi dira tšā laolwa xore ditšwe di ye xa-Molepo tšā fibla tšā ema xa-Molepo gelo mo ba rera ke Sehlabimathu

E nile ka lebaka la xe ditxwano di etšwa xo ya phulong, ba xa-Mamabolo ba ditšopa ba dula natio Schlabamathura mme badisa ba ditxwano ba phalalela motšeng xo yo batabisa. Mme ba xa-Molepo ba tšea marumo ba tla ba klakana Schlabamathura le ba xa-Mamabolo

Mme e nile xe e klakane le ba xa-Molepo, xwa tšwa mpele yo mongwe wa xa ~~to~~ Molepo a swere patla yo a bitšwang ~~to~~ "Mokxotli waxa bo "Mafinapina" E nile mola e swarane Mokxotli a tšena ka xave xo dirä tša xa Mamabolo a nyaka moxale yo mongwe wa xa-Mamabolo yo a beo a bitšwa Mmamothama. E nile xe a re: "o ka?" Mmamothama a re: "ke mono." A fofela Mmamothama ka patla a minetha ka patla x abedi a bea a modudisa fase. Mmamothama a nthia lerumo a bea a le ~~le~~ bušetša, a nthia thšoa a mohlaba mpa xwa tšwa

byalwa. a e theta a re:

"Morwa ~~Selati~~^{Setlathu} ka teng ke leopê,
Ke thuni ya Motse wa Byatladi
Seliki sa mmangwetši."

Baile ba fenya ba xa-Molepo ba thopa
le ditšwano tša bona.

Dira di be rwele ke morwa wa
Ksesi go ba rexo Lekau II ke mo
xo tšweleso sereto se se rexo:

Sekwala xe e nonyana o thaxa,
ke thaxa e ya xo šlwa e axa Mosabutsi
ke hlwele ke axela Mphoediba,
ka notheng ya xa-Molepo.

Mo pušong ya Mamabe xo bile le ntwa
ya bone e bileng yona ya ya Mafelêlo
Xo ile xwa tla Maxadimana. Ba xa-
Mamabolo ba ile ba tšeba xobane ba
a tla, mme ba itokisetša bona, ba tla
ba xahlana Kxauši xa leoro. Eile
ya ba ntwa e Kxolo Kudu. Maxadimana
a ile a bolaya batho Kudu a be a
thopa le Mosadi wa xa Mamabolo, ba
xa Mamabolo ba buša ba ba amosa
(* Maxadimana ba'ga Mafefe)

ena. Oile a tšea ke monwa wa
Kxosi yo ba reho reho ke Lekau. Ke
mo Maxadimana a ileng a thšaba a
fentswi.

(Mola ntwenng ya xa-Mamabolo ke ba
xa-Molepo xo ile xwa bolawa bašale
ba babedi baxa Mamabolo Maina a
bona sia Maphepha le Tsatšiphirima)

Ke mo Maxadimana a ileng a
xera xo thika Mamabolo, taba yeo ya
sethiko, Mamabolo a e tšaba. Ke mo
Mamabolo a ileng a thšabela ka
xa-Makxoba le thšaba sa xaxwe.
Xe a dutše a ke ka Bopedi, Maxadimana
a tšwa xo ya xo hula Matebeleng.
Matebele a ile a ~~ba~~ fetsa
Maxadimana Kudu. Ke mo ba xa-
Mamabolo ba ileng ba boya ba tla
ba axa Byatladi.

E nile xe lefase e le šebe-šebe
Monwa ke Lekau Maribe yo ba reho ke
Lekau a tšona Bopedi xa-Makxoba
a tla a axa Byatladi mo ba reho ke

114 175

Kocwana (Bergolei) 134/26 moraxo mokwalabye a
lla a dula xa - Rakoni Spitzkop
xa Rakopi (Spitzkop) Seneto.

Seto sa Kosi Maribe xe a dutae
a bua se se:

Penitla malebela mothe ya senang
Pelope moita, Kopolope o di yo nutwa.
Morwa Maxcano xomela Maxole,
Molato wa Kxono teleno rerile.

~~Kamoraxo xa lebaka le le telele Kosi
Maribe a tsofala byale sethšaba~~

Bana ba ra Teka o kwele baneng?
Xe o hula o boelwa kilileng?
Nthia Kxono o xomele ditlozolo,
O xomele mokxadi le molatola.

Kamoraxo xa lebaka le le telele Kosi
Maribe a tsofala byale sethšaba sa
etelelwa pele ke morwa wa xaxwe
xa ya ba nexo Lekawii O be a nofela
a e ya xo tataxe xe a nyakexa. Xwatla
Kwa tla ter tsatsi le lengwe le a
ileng a nyakexa Kwa xa mokxala
bye. Lekawii a ya le malome a
xaxwe Maxadimetša, mme xe a fibla

K34/26

a ya a tsena ka lesoro a bonanale
tataxwe. Mme ba phetha merero ya bona
xore a ye xa-Letwalo.

E nile xe a laellane le tataxwe, a re
ke tšwa ka lesoro, la xo tswela ka
Kacorong, bana ba mmame a re ba
moswara. maina a bona šia ke:
Mankweng le Seripa le Perexi, ba rata
xo mokxoka ka matwa xore ba mmolae
"Mme ya re Kasobane o be a na le maatla
maatla xo ba feta, batho ba bona se
bareng ba se dira, mokxosi wa lla.

Kxosi Manibe a tšwa a xolelwa a re:
ke bana ba bo mang bas ba ratang
xo bolaya ^{ngwanaka} ~~ngwanaka~~? Mankweng le Seripa le
Perexi xe ba ekwa mokxosi ya batho le
motsakabye ba thōba.

Letau II a xonela ka xae xo papaxe a
fihla a re: "Tate,, a xe ke ya sa na
tokelo ya xore ke tlexo wena xo phetha
ditaba tša xaxo na? Papaxe a fetola a re:
"Xaxo na e mongwe yo a ka phethaxo
ditaba tšaka xe e se wena" Letau II

16^a

a xomela xae kua Kxwara. Xe a
Xomela xae, Motxalabye o se a mofa
batho ba xo mofeleletsa.

E itae xe ba le tseleng ba xaklana
le batho ba ba tšwang Kxwara ba
swere marumo, ba phalala motsofi wa xore
Lekau o bolailwe. Byale koso a re xo
bona. "Xomang, e se ka hwa ke xona.
Nna xe le mpora ke le byale le bona e ka
ke phediitae ke eng?, A le bona xore
ke phediitae ke ona marumo a a lena
na? Lesetse la tsena ka motšeng wa
tate ka marumo." Xe ba ekwa Lekau ii
a bolela ba xomela xae nae.

Banna ba ile ba boela xae ka
pefelo e kxolo ba sete ba rata
xo theelatsa se o Lekau a se boelang.
Xe lehlaba banna ba botsa Lekau ii ba
re: "Mena o bona xe o se na bana,
byale o thelata xe bana ba xena ba
thema ditšwene. Xe ba ryalo ba
itokisetse xo ba amosa motxalabya.
Mme ya re ka xobane ba be ba swere

110510

Mositō wa xa leimetsā makxalē,
Phata ka lala wa a xabo Mmakhabane,

K34/26

175
S. (115)

Phata ka lala se hlalle malao.

Letaba ke ile ka rōbala,

Letladi le xona ka rōbala;

Mositō a bolaya tlou salemo,

A šitibā ba xabo xo n̄hisa letšema.

Mositō e be e le motsonana e mosob wa
wa Mamabolo mehleng ya xe to buša Kxosi
šekauji o be a phaxamisitsewe kudu kabaka
ka bokale bya xaswē.

Se a tsebyaxo kudu ka sona ke xole o e.
ile a bolaya tlou ba ile xo tsona, ke mo ba
ileng xo o bolaya, banna ba hlaba motxosi
wa xo tloša batho mašimong xore yo
swalla dinamo xono dinamo tša tlou.

168

Marumo, ba xa Moksalabye ba tšea marumo,
 mokosi wa lla, ba hlakana sebakeng sa
 ka ntle xa Mašori. Ke^{mo} xo bolailweng
 moale e mongwe wa xa Lekau ya ba
 sen rešo ke Mošito, oile a bolawa le
 banna ba ba sekelešo yena ya ba wa
 xo supa.

Xo thoma ka ~~lopo~~ tšotsi leo e bile
 xo tšaxana xa ba xa Mamabole e e ba
 bo - Mamabole ba babedi, setšaba sa
 xa - Lekauš Mamabole le tš Mantwengi
 wa Mamabole seeto sa Mošito.

Seipa sa Babedi

Le xa xo le byalo xo fihleng xa
 Makxowa mono ke se setšaba sa
 dia - Mamabole se sa swanane ka fase
 xa Kxosi Manibe, xobane ba fihlile lebakeng
 la se xo wela moroto wa Madingwana
 e be e le moroto wa bodika.

E be e se batho ba bone Lekxowa,
 ba ananela batho xone ba bone tš
 lekxowa batho ba se malo: lebone nte ya

K34/26

17th xo se diexe, patang melora le
fahlorelang. He xoe e ba pata melora ba
e tlotsa meriting ya maplo.

E hile xa fihla ntwa ya Sekhukhuni
le ~~the~~ Maburu boxosi bya xa Mamabolo
ho sa swarane mme kamoraxo Matsoa a
thoma xodira mesomo, ke mo e nileng ke ba
bena sethoabeng sa xa Mamabolo, ba fa
kxosi dikolobe xoe sethoaba se di dise

le xo difepa ka mabele le meroko ya sona.

Ba be ba somela boroko kua xa Moleko
mo ~~the~~ Matsoa a boqo a dutse xona. Ba
le ba episwa mekeru (farrow) le xo ba
disisa dikolobe mox xae Kxwara (Bergvlei)
kua isa-isa Matsoa a tla a faxola

dikolobe, mme ya re Kaxobane sethoaba
sa xa-Mamabolo se be se sa xui
dikolobe, bathona xo tsota ka xobona
madi a dikolobe a falala naxeng ya
bona, Kaxobane ke ba bina kolobe

Ba xa-Mamabolo ba thona xo lesa
dikolobe kua lesokeng, Kaxobane e be e
le tse tshisi dintsi. mme e re ka

Xobane ba be ba sielana, Xe e mongwe
 a be a ka lesa xo ya modirong e le
 lebaka la xaxe, o be a solwa ka xo
 patlamiswa. Le xe motho a be a sentse,
 thsoto ya xaxwe e be e le xo patlamiswa
 ka lepanta ka dipitso.

Xwa tla lebaka leo Matsoa a ileng
 a tla xo lekole ditolobe tsela ba xeo
 ba di dise, mme ba hwetša dipalokane,
 Matsoa a be a patlamisa ksoši.
 'Mme e be e re: Xaxobane banna ba be
 ba fela ba bethwa, ba ba khaopole
 ya xone ba thāba. Xo be xo na le
 monna yo mongwe yo matoto yo e seng e
 le letsōo la ksoši yo a beo a
 pitšwa Makio Mantloho. E be e re xe
 sešhāba se re a re tlocheng a re:
 "Mohlapanēla sethōāla o se sweta ka
 Matsoa". Bgale e nile xe ditolobe di
 sa bonale Matsoa a swara Mantloho
 a mmetša, ba re; "Batho ba ba dira
 ke wena." He mo a ileng a
 dumelšana le batho xe ba re a re

thšabeng ke mo ba ileng ba khuducela xa
21 Masetla "Polisi"

Mokxalabye yena o ile a sala a
dutše xa - Rakopi Spitzkop le sethšaba
sa xaxwe. Byale se Lekau a dutše Botodi
le sethšaba sa xaxwe, xa isa-isa
Mokxalabye a ka xo kua phopholo leso
felelwa ke maatla a bitša Lekau II.

Mme Lekau II a ya xo yena. Lesesoo
be xo bofisa a kotlelela. O ile a
dula nae matšiši a mabedi, a toxa
a tloxa. Mme se a bošše xae a
sešo a fetša matšiši a xma xae.
Mokxalabye a hwa. E nile se sethšaba
se tla tšeba xwa divesa mohlolo xo
lemiwa thšemo ya koso. Lefiša le
lexolo le ile la thexa thabeng la
wela bodibeng.

Manwa koso o ile a lea sethšaba
xore se ye xae. Mme ka le le hlatlemaco
leo xwa tšwelela banna ba ba tlilexo
xco besa Lekau II. E lehu la Mokxalabye
sethšaba se ile sa nra ka maatla

Xone Lekau ke Kxosi. Le xe ba be ba
 za Kwane ba ile ba dumetlan
 dumelolana xone Lekau ke Kxosi
 Kamoraxo xa ledaka le eith letlele.

sethōaba se ile sa iketla kudu, sa lina
 dikosa xo be xo na le kosa e nque e
 e bexo e bitšwa mametloana. Kamoraxo
 xo ile xwa tšwelela ~~bitšwa~~ byo ba bo
 hitšwa monokole, mme se bo fitile, xo ile
 xo kwa tšoca ntwa ya Makuru xe a
 thile xo hula ba xa Lekau Mamabolo
 Kascobane ba be ba xe ba fitše mabati a
 bona a ba bexo ba a saile ka
 letšing. Baile ba boleya batho kudu xona
 mo ka ditšunya ba thopa dikaxomo le
 batho, ba bangwe ke xona ba bonela
 xona byale e sale mola ba thonyax
 mme ba šetše ba tšofetše.

Kamoraxo xa me xo ile xwa
 tšoca ntwa ya Mapono. Mapono a ile
 ke a tšwelela metšosi ya hlalwa
 mme diva tša tšwa xo yo hlakana
 natsō. Nokeng ye bitšwang letšitele xe

ba swarane, ntwa e le ya tšea
 matsatši a mabedi le matšexo a mabedi
 mo ntweny yoo xo be xo na le
 moxale e mongwe yo a bexo a bitšwa.
 Mokxobola: Seneto sa xaxwe se se!

Mokxobola wa le
 Mathiša ditlou,
 Mohlanka wa bo Malithišelele.
 Baile o ja patše
 O tla thišaba dinare,
 Byale ke le mathiša ditlou,
 Ke letšema balutšuu
 Xa e na metšhiti

Ke llou lelotwanana,
 Ke letšee ke rapa letšema balutšuu;
 Ba ntumetša ba se ke ba nkxana,
 Ke hlabile letšemeksophe thsototla,
 Ke etšiša ba ašuu mexotšane
 ya noka mephosa selemo.

K34/2651

175

nile Kasobane ba xa-Mamabolo babe
 ba se nene ba Kxaphile ~~zi~~ Mapono ba a
 raketše kuwa, ba a theeditše noka ya
 Lethōtše Iwa kwala xore ba xa-Mamabolo
 ba rakile Mapono. Dithōšaba tša bo
 Letšwalo tša nyatša Kasobane di be di
 tšeba bo nyenyane bya Mamabolo, e re
 e se re Mapono a boya.

E Nile Xe Mokosi o lla ka xare
 xa setšaba, Kasobane Mapono e be e le
 setšaba se se tšabexang Kudu, se
 setšaba sa tšwa se xopotše dibong
 thabeng ya Makalantwe. Tsāting bo
 dira di be di rwele ke mokomana wa
 xa ~~zi~~ Mamabolo yo a be a bitšwa
 Itharapana morwa Makoshe Mamabolo
 e le xore Kxosi letan a molaelše
 xore a swarelše setšaba moraso a
 se ke a sefisa ~~ntš~~ ntweng Kasobane
 dithōšaba di be di nyaditše.

Xo na mo thabeng ya Makalantwe,
 dithōšaba le tša Makosi a mangwe
 di be di tšetše e le dira, mme

Mapono a fihla a ema Kcaupsi
 le thaba, xofhel xofihlela xe a
 kunyelela Kamoto. A ile a fetsa
 thaba mollo o muer wa ona
 o ileng wa rotoela xotimo-dimo
 mo sileng xe o theoxela fase wa
 apanetsa thaba e tletse batho
 Mme e xile xe o apanetsa thaba
 yeo, Mapono a tloa a namela thaba
 ya ba ntwa. Mapono a ile a fetsa
 batho kudu, Mme a fengwa mme
 ba xa-Mamabolo e se xwa botaiwa
 le o tee wa bona, Kasobane baile
 ba phepisiwa.

Mapono a ile xe a feta a thopa
 morwa wa Kcoi go a bitwano
 Khubidu go a hwetseng Ho Ponong
 Kamoraso ka morwe a xe xo sa
 dutawe; le xe xe xo sa tsebye
 dintwanyana dibile kona.

Kamoraso xe xo dutse xo dutse
 xwa tsevela Malwetši, mo sethaba
 ka tsoi letauu Mamabolo seixeng

175

sa fela kudu ka Boteti. Mme ba
 ale ba nra xo tloxa, ba tloxa ba
 tla ba dula Kxokong naxa e e
 bitswaso "Doornfontein" ba fihla ba
 dula xona. Ho seto xwa isa sebatla
 dira tša Kxosi Mantuweng I Mamabolo
 ngwanabo Letau II. Ba tšwa ba
 hlakana temog ba swarana e le
 xone ba be ba setse ba bolale motho
 yo mongwe wa Kxosi Letau II -yo a
 bitwang Masekameša Mamabolo mwa
 Matsobe Mamabolo; ya swarana ka
 maatla.

Mosethabeng sa xa Letau II xo be
 xo na le moxale e mongwe yo a
 bexo a bitšwa Ntši Ledixa a
 thuthisa moxwera wa xaxwe lexoxo
 ka se thuthya, Kasobane e nle ke
 ba yo hlakana, Matsotla Letxanyane
 a re: "Ke wena Ntši?" yo la a re
 "Ke nna" a re: "Xo lotile moxoraatla"
 Mme xo tlo fao Matsotla a tsena
 sethoksa Ntši a monšisa monthia,

A tsena no se sengwe Ntši a
 monthša; O rile rile se a re ke
 tsena sa boraro, Ntši a mo sima
 ka sepepe a mmolaya. Ntši

Ntši e be e le monna ya
 bosale sereto se a tsibyang ka
 sona se se.

Ke nna ~~Ntši~~^{Ntši} ya Malau
 Mantsoero.

Ka nina motho ~~motho~~

~~o~~ Hloko a e via Xaramakalerwa.

Ke kcati se xaxaxata diha,

O se xale kuwa

Wa tlo thosa ditlow.

Suping le letala la xa Rakungela

Ya masella a nthwanyane

Madikwa ke le boditse

Ke se ~~se~~ Bopedi

Ka re ke Monase,

La se ke la re ^o ke Monase

Mmutla wa xa Mmakonthane^{sa}.

Ntši o emo ka monwana

175

K34/26

27

a thlaba.

A re tšuu tšuu

O eme ka setwane

A thlaba tšou.

Ke motswala wa ^{mma} lehlabo xphoke.

Sephodi se boya lewatle,

Xa mma hlase ~~st~~makata,

Xo noka ya Senku Mofefa;

Ke Moxosinyana wa xa Mathisa

O Kwatlile.

Ba xa Mathisa le nkalele di Hxoxo

Leya mpona motšo ke xoxosite

Moxoxadi wa ka Mantopeli.

Ba xa-Mantweng'i xe ba-bina xone
ba fentšwa ke ba xa-Lekau II, ba tšosa
ba ya xo hula basadi ba xa-Lekau
Mamabolo ka Bopedi. E be e le kaobane
basadi ba xa-Lekau ba be ba sa xwala
tšoto ya bona, ba sešo ba hunyela.

Ke mo mo ba hweditšexo moxale e
mongwe wa xa Lekau yo a bitšwaxo
Matheba. Se neto sa xoxwe ke se

Matheba a dinaso,

Motleko wa xa bo

Maraputana.

14.3.39

Morale go ba ile ba mmolaya ba
 bea ba thopa le barwedi ba babedi ba
 Lekau II Maina a bona sia Mthokou le
 Mokoadi. Barwedi bas ba kosi se
 manaba a tlopile nabo xo ba isa
 mošate wa bona, mme se bamošate
 ba bona bana bas ba Lekau II ba seke
 ba tšaba xobane ba tla dora byang ka
 bona. Kaxobane ba ba imetše, ba ile ba
 xira xo ba busetša mme ba ba busetša.
 Ba ba breditše kabaka la madi a bošši.

Scrupa sa Boraro

Kamoraso xa lebaka le tetelele xe
 Lekau a fentše Mantweng xo ile xwa
 ba le khutše. Feela xwa bonaxala
 xone kosi & Dikxale o be a se a
 thabela phenyō ya Mantweng ke
 Lekau. Ke mo Dikxale a ileng a
 dira & sešekane le Mantweng xone ba
 batamelane, xone e tle e re xe ntwa

e tsoele ba tle ba kavre xo thika
 Kcosi Lekau Mamabob. He Mo Mantweng
 a ileng a tloxa Mafopye a tla a
 dula Mafarane "Spitzkoppe." Ka xo r'galo
 o be a batemeditse Kcosi Dikxale. Tella le
 xe xo be le byalo e se xwa tsoa
 Ntwa maxareng a Mucosi ao.

E nile ya re Kalebaka le longwe xe
 Kcosi Lekauti a nt'itse boxwera,
 Dikxale a belsela a bea a rera xo go
 amoxa Lekauti koma go ka marumo. E
 nile xe ba batswa dira ka marumo
 ba thibelwa He moadi go a bitwaxe
 Mmamphongwa.

Le xe xo le byalo Dikxale e se a
 lesa xo dira se a bexo a se rerile
 Kscopolo ya xaxwe e be e le xo tsa
 Komana x ya xa Lekauti xone e be ya
 Xaxwe, Kscobane Dikxale o be a se na
 Komana ya boxwe u

Dikxale o ile a thibela batho ba ba
 beng ba re by ba ya xo wela ka
 Lekauti Mamabob. O thibete ba Moletsi le

Le ba Botletswa, ka xo r'yallo o be
 a nyaka xo katlela setšaba sa/Kxoi
 Lekauu Mamabolo, ka xobane batho ba
 Lekauu bonthoi ho be bo bala putu
 'mme ba ba sa swereng se xa xa
 ba bona ba be ba se ba tae.

Mme ba fibla komeng ya Lekau.
 Mme ya re ka xobane Molao wa koma
 O laela motho xo a dire se beng ba
 yona ba rexo se dire, Dikscale e ne
 a rata xo epela ya xaxwe melao.
 'Mme ka xo r'yallo xo ile xwa tsoa
 ntwa ya ditupa. Ba xa Dikscale xo
 bonthoa xobane ba be ba tletse rupe
 ba ile ba lwa ka ditoka le mpsika
 e seng ka ditupa jela. Ke ba xa
 Lekauu ba bona xo lebyalo, le bona
 ba lwa ka mpsika, mme ba xa
 Dikscale ba thšaba ba thocila koma
 e la. Ka xo fenywa mo Dikscale e se
 a e ketla ka Lekauu. Ke mo Dikscale
 a ileng a thala morwa Lekau yo
 ba rexo Seswai Mamabolo ('Jacob')

175

K34/26

Ke re ke eena a lesitseng bolwesi
 bya sethobonyane bo aparetša naha
 kamoka, Mme ba mmuso ba molefisa
 diponto tše dišupaso. Mme e rile re
 Molato o yo hlakloba ke moatamedi wa
 Lekoa yo ba rexo ke Van Der Merwe,
 xwa hwetswa xore Seswai Mamabolo xa
 na Molato, Mme Van Der Merwe a lacela
 Kosozi Diksale ~~yo~~ a busetsa Seswai
 Mamabolo diponto tša xaxwe tše dišupaso
 Diksale o ile a busetsa Mamabolo thutletetse
 ya xaxwe ya diponto tše dišupaso. Ho
 tlo mo ba xa-Diksale ba ba le pelaelo
 e kscolo, mmo ba sepela ba rwele
 dithunya ba nyaka ntwa, fella ba se ke
 ba ba le lebaka le ba ka thomase
 ntwa ka lona

Ka lona lebaka leo la moferere ke
 re ho timela kosozi Lekau II Mamabolo.
 O be a itše a tsopetše kudu a bile a
 foupetše. Pyale sethōa sa etelwa
 pele ke ~~ho~~ Seswai morwa Lekau II
 kamoraho xa fao ho ile xwa ba le

bolwetši bya ditxomo le/batho, kamoraxo
ya ba tlala e kxolo e ba e bitxaxe
Makxetxetwane. Kamoraxo xa tlala xo
ile xwa sexwa di naxa tša
ditxosi "Locations"

Ke mo Masosi a mangwe a rlang
xe a fiwa Madulo le yena kxosi
~~Seswai~~ Seswai Mamabolo ba i le bu
Moxopola fella ba mofa kxosi le^{mo} a
se beng kxanpsi le xa fxa bo. Ba ile
ba mofa Botxobela kxanpsi le xa
Makxato, mme ga se se a botša setšaba,
sa xana se na le pelaelo ya xore
Bamusō nke ba sepe kxanpsi le xaxabo
sona; Ke mo ba mmuso ba rlang ba
ba feta ba le byale. Ke sona se se
dipiling kxosi Seswai xore a ya dula
"Cyfertuil" e lexa naxa ya Mibxoa.

Monwa Lekau II. Seswai Mamabolo a
se ka xo fella ke setšaba a tšo tšose
kxotong a ya xo dula thabeng ya xa
Kama mo ba xexo ke Cyfertuil.
Ditxale le sena a tšoxa Mphalong

a ya^{so} dula madulong a a filweng ke
 Bammuso mo ba nexo ke Rietfontein.
 Byale xe leswai a le kua Cyfertuil
 kua tla lebaka la xo lema. Selhšaba
 sa xaxwe se rile xe se re se yo lema,
 Dikxale a se xanetsa, e etšwa Dikxal
 a be a duka "Rietfontein" a rata xo
 xanetsa batho ba xa M amabole xo lema
 Cyfertuil.

Xo be xo se sa lebaka le a ba xanelang
 ka lona. Yane xaxobane letsema le be
 le tšwele, ba sete ba lesa xo lema. Ya
 re ka le le latelang xe ba re ba yo
 lema, ba hwetsa ba xa Dikscale ba ba
 kaletšie nne ba ba betha, ba ba bolaya
 Thomo Masikinya o ile a bolawa ka
 lona letšatši leo Ke ka (1900)

Ka lona tsatši leo batho ba bolawang
 ka lona, mong wa nasa wa Letsoa
 yo ba nexo ba xe ke Israel-Israhohn
 o tle a tloxa le batho ba bangwe xo yo
 bona xone nna e ka ba xo battiwa ka
 phoše na. Batho bas do tle le eena

Israelohu ba ile ba bethura. Xo tloa
 ka/lona tsatši leo batho ba bethwang e ile
 ya ba ntwa e koo e e ileng ya
 lweua matsatši a mane mme Diksoe
 Diksoale a fenywa.

Mo ntsweng yoo xo be xo na le
 bakhal baklabani ba ba ipontšitšeng
 bokale bya bona maina a bona
 sia: Moimela Mamabolo, Rakube Mamabole,
 Sebyala Maklatsi, Morwantxwadu Moxaswa,
 Maiso Bopane, Maklare Mathosa Maphatla
 Mamabolo le Kxabo Seabi.

Senito sa Kxabo se se

Monotwana Moswana

Pilwana ya seo ju diksoo

Tša basima.

Ke Kxabo wa seo Rakube,

Masarakanye ~~wa~~ a se duo sa Noko,

Monotwana Moswana.

Se a feta selo

Xa a se bona,

Xa a tše a se bona

Nka a ile a isa seatlle.

-Ke petlo Malokolla,
 Marema ho šoro a xa Mmakhudu.
 Mo sco xumaco monna sco ya bonala.

Ka (1903)

Ho rle ho sa le byale ntwa ya
 Maburu le Mangisingane ya šwelela.
 Tra ntwa go sco di pitile, e se xura
 feta lebaka xe le telele; sethšaba se ile
 sa tloxa go naxeng ya Israelohor
 sa ya sco tšaba Matlaxanya "Cyfertuil".
 Xe se dutše sebakanyana le tšela xona
 ba etelwa ke Mmadipadi Mamabolo a e
 tšwa "Kapa" go a ileng a tloxa mono
 xae sco sa buša Lekau II Mamabolo, a ya
 Kapa ka mato. Xe a tšile a eletša
 sethšaba sco se lokise tšelēte sco se
 reke naxa a re: Mehlang yeno naxa
 e rekuwa ka tšelēte e se bexo ka
 marumo. //

Sethšaba se ile sa lokisa tšelēte ka
 klotomelo e kšolo. Ka lona lebaka
 leo mong wa naxa S.F. Goch a re:
 "Monaxeng yaka xa ke sa nyatša batho

36

175

K34/26

Ka 1914

ba bantō bantōi, ke xe a tlošō Kcošō.
 Batho gborā ba ile ba xāšāna Kudu
 le dinasca tša Maburu, Kcošō eena
 o ile a ya a dula Mmalesa ('Veerfontein').
 Byale sethōaba sa bona xobane taba
 yeo ke ye mpe Kudu xe se tšalakanē,
 xape se sa dula xotee le Kcošō ya
 sona. Ke mo Kcošō le sethōaba ba ileng
 ba botela le Kleinberg xone a ba
 rekisetšē nasa ya Doornfontein. E mme
 ba ile ba e reka ka ditete tšē lesome
 le montšō o tee le makroto a mahlano le
 Masome a masaro.

Ka 1922

Kcošō le sethōaba ba ile ba kudusca
 mahlakoring o thle xo tša xo dula
 Doornfontein. Xe e le xona tšua naseng
 ya ka Israelsohn le Khatlaxanya
 diitšha tšē dingwe tša sethōaba di ile
 tša šala, xo fibla le xona byale.

E nile ka bebaka le lengwe Kcošō
 ya bona xone, xo ka ba kaone Kudu
 xe nasa yela ya Israelsohn e ka
 xetelwa batho bak ba xo šala xona. Ke

K34/26

Ke mo koo e leng ya reka seripa
 sa naxa yeo ka re dira byalo ke mo
 yo mongwe wa sethōaba a ileng a
 dira ~~phapano le sethōaba~~ joala o ile a
 teng fenywa ke Mabatsa ao a a
 filweng ke sethōabai

Thoko ya naxa yeo e bile setete le
 Matsolo a robaico mono o tee le ~~masone~~ a
 robaico mo o tee le lesome (K1227-10).

M.P.M. typed
 to here

End of history

Lehlohlomi

Mo bathong ba sa-Mamabolo re kile
 xwa ba lemotha yo mongwe yo a bexo a
 bitwa Matkhudu Mamabolo. Monna yo
 o be a phela ka re hlohloma. O ile ka
 trati le lengwe a tloxa xabo a yu
 xa Raphahlela a na le yo mongwe
 yo ba rexo ke Mehlepe re yo utswa
 ditxomo, mme e nile re ba sa re ba
 utswa, beng ba ditxomo ba ba
 swara.

Ba swara Mehlepe ba re: Ke bona xore

O tšili mono ka xo nyaka mapsi" mme
 ba apha mapsi ka morifi, a re mola a
 bela ba mo tšella ona ka xanong.
 Mapi ao a tle a nōjisa tša ka teng re a
 hwa.

~~Qhōtš~~ Mmatshudu Mamabolo tšena se
 ba mo zweša mapsi ba tle ba nōjiswa
 ba mo thutshunya seata sa mmasoja
 a jēlēla menuwana ka nōhōka xwa
 šala dinipana, ba mōlesa ba re xo yina:
 "Re seo file kxamelō ya tšona o ete
 o anesca le mo o yang xana

Tšhipi

Tšhipi e be e sa dirwe ke mang le
 mang, e be e dirwa ke batho batho
 ba ba ithutleng yina. Mono xa Mamabolo
 e be e thulwa ke mōna yo a bexo a
 bitšwa Malema tšhipi e tšwen
 Meksalaka wa Ramate. Ke tšena a
 bexo a ya a pa tšhipi kua Twella
 a tla a dira mexoma le masēka le
 mepini le ditšaka le Mapetu.

Tšianô ya sesuaceto.

Tšio ya se xaxeso e be e sepela ka
tšela ye: Xo be xore batwadi ba bana
ba kwane ka noši xore batwadi bana ba
lona ba tšane. Xe ba kwane xo be
xore batwadi ba bo lesocana ba
nthia dikomo tša xo ya nywala. Mme se
ba nywetše, lesocana le be le laelwa xo
ya boxweng.

Lesocana se le be le ya boxweng, le
be le apara xabotse ka tša se xaxeso.
Xe xore le be le beolwa leetše koba
tšopô, Mme la phathakxa kobô ya lona
xabotse; la tša kotšê le lesumô la ya
boxweng.

Xe a fihla boxweng o be a sa ye ka
xai, o be a dula kaorong, Mme banna
ba laela ba ka xai xore mokosonyana
o tšik. Mme ngwanenyana o tša tša
a kwatama xabotse Mme a lothša
a tša kotšê yela le lesumô a dijisa
ka xai, xo ke mota mokosonyana o ya
tšoxa o ya ka xai.

Ke batswadi ba bana ba kwane,
 ba bo ngwananyana ba be ba sila
 letsoho la xo yo bitša ditšomo xone di
 tle xo nywala.

Ia xoloxolo motho a be a yo tšea xa
 malome a xaxe. Ke motho a be a na le
 bana ba bantši, yo moxolo a be a yo
 tšea xa malome a xaxe, mme ba bangwe
 ba yo tšea xo xo ngwê.

Byale seo Kscopêlwa Mosadi

Ba bo leoxana ba tla roma sebaka
 sa xo yo Kscopêla Mosadi. Sebaka seo
 ke šina se se nywetšexo. Byala ba bo
 Mosadi ba tla re: Ksaola thari 'Kššwore
 ba swanetše xo nthša Kšwome ya thadi'
 le "sepe sa Kšwore? Ke xone Kšwome ya
 pholo.

Byale xe xo tšwela dilò tšeo, ba bo
 mošetšana ba thape; Mosadi wa lena
 suwe. Byale sebaka se tla xomêla xai
 sa fihla sa Kscobela ba bo leoxana
 sa re: "Mosadi ba re file"

K34/26

Xe ba filwe mosadi ba bo lesoxana ba
bexa mošatê ba re: Ba xa-lemang many
ba re file mosadi.

Byale basadi ba tiwa ba yo beka
mosadi, Xe ba jihlile ba bo mosešana
ba nthša kxomo ba cthlaba ba re:
"Re. tlotša ngwana matkura".

Ba mmeja lesosong mola a tlotše
matkura ba mołaya, mme byale ba bo
lesoxana ba mōnthša ka ntu so ba
pudi ba tlonā nāē. Lesōna ba be ba
sa senele mosaxane ba be ba sepela bošaxo
Byale ba bo lesoxana xi ngwetši e
tsene, ba thlaba kxomo, mme ba iše
sebexo mošatê.

Poloko ya Motho.

Xe motho a hule e le yo moxolo o be a
huntswa maotō mme a rōbatswa ka
Cchlatoni, mme a lebeletswa mo a
tswanao Xōna. Pena ba xa Memabolo
re be re lebeletswa Byatladi.

Xe motho a i le Xe a ehwa ya ba o

Nozi, o be a seswa mesifa xone a tle a kxônêxê xo phuthwa.

Motho yo mosolo o be a ba bolokwe fêla o be a thlabêlwa kswomo mme a phutwa ka yona. Nama ya kswomo yeo e be e bitšwa xone ke tima, e be e apeswa kamoka mme ya lewa kamoka xa yona; fêla e be e lewa ke ba ba xolo fêla

Motho xe a be a yo bolokwa o be a bolokwa bošexo, Xapê o be a sa tawe ka leroro, xo be xo rutlwa leora ka moraxo mme ba yo boloka moku wa bona.

Se se besco se Zhibêla bana xo tšela lehu se se: e be e re xe motho a huile mme ba re xo bana ba bona mokete-kete o tšenwe ke khiri. mme taba yeo o tšosê bana kudu.

Molete wa moku o be o sa iše fase kudu, o be o sewa ebwa ka kxwele ya motho. Ba be ba re Motho a sêre a išwa Schlobye, ka xo re iyalo ba be

ba re re ka mošisa fase kudu, o tla
 tla a palilwa ke xo tsoa mohlwa tsoi
 ya bahu. Xo be xo le byale le ba
 bafsa; fela bona ba be ba sa iswe fax
 byale ka ba ba xole, ba be ba re ba
 ô rēla letšatši.

Leku ka motho.

Xe motho a be a hwile, meloko yabo
 kamoka e be e bitšwa mme batho ba
 ba loketseng xo mošphutha ba be ba
 tsena ka ntlong, mme ba phēha tse
 diwanetseng moku. O be a bexwa
 mošatē xone semang mang xa a sa phela.

Pelencō ya motho.

Xe motho a be a le tlalolong ya
 xotel bēlexa, a be a tsentshwa ka
 ntlong mme a tsena le baksetolo.
 Mme e tlane xe baksetolo ba bona
 xone xo a šita, ba tla botša banna
 ka mokšwa o xo šitang ka šona.
 Banna ba tla napa ba nyaka

melemô e ba e tsebang. Ke mota
 Ngwana o ya belêswa. Kamoraxaxa
 jêlêxo ya ngwana; ngwana o dula
 matsatô a mararo, mme se xo fitile
 Matsatô a o a mararo, ngwana o
 nyakêlwa ngaka ya xo tla xo mothusa
 xone a tswela ka ntlê a bômê ke
 batho. Xe ngaka e tle xo thusa ngwana,
 xo lokiswa byalwa bya ngaka.
 Ngwana le fêna o be a bexwa moatê.

Xo êmêla Motso se a hwile
 Xe motso a be a hwile a setê a bitile
 e le monna, batho ba be ba etšwa bo
 yo moemela. Xape xo be xo e tšwa
 baksetkolo le ba kwalabyê ba rwele
 byalwa bya xo yo êmêla motsoyana
 wa bôna.

Xe a hwile e le mosadi xo tšwa
 baksetkolo le ba kwalabyê ba xapa
 xosone e tla xeso se ba fikla xa be
 mosadi ba e thlaba, mme ba e bit
 xone ke ya xo êmêla.

Bolwetsi.

Xe motho e le ye mosole o Kocōna xolaodisa
tsa mmele wa xaswe, mme ngwana³ tene
xa a bolele selo, se re tsebang ka sona
Kone o ya tswala lwala re bona xe a
xana xo nyanya, a sa ji dijō Kapē a tla
mme xe xo le byab re nyaka ngaka xore
e tle xo mofaola ka dihlako, Kone a
laale mme a re botse xore mma ngwana
o bolawa ke seng? Mme se a bone
bolwetsi o tla nthōa dihlare a alafa
ngwana. Mme xe ngwana a ka fōla
re tla tseba kobane ngaka yes e
tseba xo laola le xo alafa.

Pele xa xe ngaka e alafa e tla
nyaka judi koba ntsw ye a tlaso
nyaka bolwetsi tla yona. Mme ngaka
e tla dupisa bolwetsi judi, koba ya
mofadisa nayo, mme Kamorado ba
ePolaya. Pele ba e bolaya ba e
ruera dihlare, tsa xo nyaka bolwetsi.

Ba tla re xo e bolaya ba nyaka
bolwetsi mmeleng wa yona byo ba

175

Kwa molwetšing

Mme se a fodile molwetšing o fa ngaka
judi xo ba nku. Lepšona ngaka xo se
xe lefiwa ya ksole, ya xai e se e
fiwa matetelo. Ke mo xo beng lesema
se se reng: Nthia

"Nthia kxomo o fe ngaka e tšwa ksole
ya ksofisi e ja matetelo (matetelo ke
byalwa)"

Lesole

Mono xa Mamabolo masole a xona
Masošana a lakana xo yo tšoma, Mme
xe xo sele masošana a mošatê a letša
naka, Mme masošana a tšwa ka
Masošê kamoša ba ya xo tšoma Mme
xe ba bolaike ke tša bōna. Mme le
xe xo le byalo xe ba se ba bolaike
diphōōfōlō tše diksole xo se xo nthiwa
dibexo tša mošatê.

Xani lesole le xona leo lona e leng
la ksoši. Leo rero xe nakō ya matšema
e fihlile, ksoši ya laela banna kcorong

Xone lesolo a letšame. Ke xone le solo le
 le nyaka diphoofolo tse pedi tse di
 bitšwaxo hlōla xoba Kololo, ke xone e
 nkwê ya tšona e swanetse xo ba xona
 le sla xo le byalo diphoofolo tse dingwe
 tse di ka bonbang di swanetse xo
 bolawa. Mme diphoofolo tseo ka motšha
 ke tša mošati. Mme ba ba ka bolayang
 tse dikxolo ba ba leboxiwa ka xo
 fiwa leoto.

Letšema

Mono xa Mamabolo se nako ya xo
 lema e fihlile, banna ba se ba
 ka ba ya xo kswi xo kscopela, le xo
 moletša ba re xo gena: "Mosō o sele
 Mošena?" He a se a kwisisa ba tla
 boya. He a ba kwere o tla re: "Bitšang
 banna ba dingaka le banna. E
 Mme ba tla tla ba kscobaka kxwang
 ba laola dihlako.

Dingaka se di laotse di tla kxetha

phetlo ke xore mokawa wo letšema le
ka tšwang ka ana. Xe ba ka re kxosi
mphoto o thibe difate, o tla aima
byaic. "Difate" ke mellwane ya naxa
puso ya kxosi. Nona so foka tšeswe
ya kxosi, keu so riyalo ke xore
setšaba se lokolotšwe se lema.

Mme se se byetse mabêlê a tšwele
xwa ba le kōmêlê, iwa kōnala xore
mabêlê a ka swa. Banna ba tla tšwa
metse le mpetšana ka ba bedi le se e le
ka bararo ba tla ba rapêla.

Kajmabaka a mangwê ba tla ba
swere se lobu ke xore - sa tše dingwê
sa tše di mullweng "Mme se kxosi
e ba kwele e laêla xore bana ba
ba sa beng ka tšase xa senna le
se nadi, ke xore bana ba ba nyenyani
nyenyani. Mme se ba kxobokane o
tla ntlia mphoto a ba fa xore ba
foka tšobozê ya naxa ya kxwe
mme e tla se se tše bana ba sa
tše so foka, kxosi ya šala e

rapela modimo wa bo. He katixoele
xona pula e tla na.

Mme se lebaka la xo hlaxola le fibhile
he tla se mokximana wa kxosi go e ba
xo molebeledi wa thimo, a botra kxosi
sone thimo e korotse.

Mme e tla se kaxobane hlaxo ya rena
se be se lema thimo, ya kxosi ke
diatla kamoka xa rena, ke xona kxosi
e tla se mokximana, laela sethoba
tikolozong kamoka xone se go e hlaxola
mme molebeledi o tla roma basimanyana
xo ya metseng le metsana tikolozong
kamoka xo go lolela taba yeo go
xo hlaxola thimo ya kxosi ka letlhatlhatl
le le beilweng.

Mme se mabelli a setse a tswetse a
lekane ke xo ka lewa, bakxetolo se
goma mokxalabye e monolo he go ba
kopelila merosi xo kxosi; mme se
kxosi e kwele e tla bitsa dingaha
xo tla se laola ngwana, mme se
ba laotse ba tla kwetha pheko yeo.

Morôxô o ka lewanw ka yôna.

Mme ka lona letšatši leo morôxô o
lewang ka lona xo tla ba le sethabô
le lexolo metseng kajmoka ya pušô yeo.
Xo itš itutisetšô dijô tša mefulafata
ka ntšê xo nama, kajxobane xo be xo
sa khabye selô. E tla ba lebaka le
lebyale ka "Christmas" ka Mamabolo.

Ka letšatši leo e tšaxo tšoxa e ke
mškete wa xo lona, xo tla lala xšlla
dinatšô. le mekšoxi, Mme xe bopele
dikxomo di ya xokata le masocana le
banngana. Kajlona letšatši leo xo tla ba
xo lebeletšwe kxomo ya lebelô xore nna
ke ya motso ope, xoba le xoxana xoba
momngana wa lebelô ke ope.

Kxomo e tššiang kajmoka e tla
vêwa kudu ke beng ba yôna
ka letšatši leo, xapê ba tla thaba
kudu, ke xona mo batho ba tšaxo
thoma xo veta le xo tumiša mainou.
Kamorasca la mouwe dikxomo di
tla palakana tša ya ka morôxô.

Ka tsati leo dikomo di Kxobokana
 Kacorong ye ngwê le ye ngwê mme tra
 xamelwa xona. Tsating leo mapi xaa
 ye ka xae, xphlela se matsati a mabedi
 a fitile p. Kxona a ~~ho~~ lokollwa xore
 a ye ka xae kamoraxo xa mo ki xore
 monyanya xa xena xalyale ka Christmas
 o fitile.

Kamoraxo xo tla ba le bababa la xo
 buna xo tla busa xo Kxodlwa xore
 thomo ya Kxosi e bunwe kamoraxo
 xa se xo fitile xo buna li masoro a
 vona, xo tla busa xo Kxodlwa xore
 mabêlê a Kxosi a tle seo folwa. Sejo
 sa mohla oo ke dikxôbê feela, se xo
 folwa fola seo fedile xo fola xo diwa
 byalwa ~~ho~~ bya bontsi bya xo Kxodlwa
 Ngwaxa mono mošatê, ba ba bitša xore ke
 Mathohlo.

Jo na nati ya se xo leqwa ke se se
 bunwa, se mobatho ba ba se nang
 diwarê ba bonang thuso e Kxodlwa, ka
 xo bunthša le xo lemisa ba ba beng

le tša xo luma, mme se ba somile
ba lemélwa le xo fiwa mabêlê xe ba
fotê.

Pele xa xe xo bunwa xo Tswa naledi
e kaolo e ba e litšaxo Naka. Naledi eo
ke yina yo e kxaxolao ngwaxa ka
se xaxexo. Mme mothe yo a e bonang o
hlaba motsoši, mme aye a e bexe
Mosiati. Kaxo xo e xocela fao ba re
ke lesoto le lesolo, ke xore yo a e
boneng pele o tla bolaya mabêlê tudu
Mendo tann

Ke xo bunwe, mme mabêlê a
epetšwe, xo thimêxa meralotê ya
seaxexo.

Meralotê

Thalotê e kswelo ya basadi ke xo
betha kwêde. Basadi ba tšwa diklōpha
diklōpha tšê pedi, A mme kwêde ya
laolwa mme ya ropiwa. Ba bangwê le
be bangwê ba nweša mo ba laletšweng
xo mo nweša xona. Mephathê e tš ya

Lwanthšana. Ke score thaloko e e bitša mabêlê, score xe xo temilwe xo be le mabêlê a mantši.

Thaloko e Kxolo ya banna ke moruba. Xo apuwa meletenyana, mme ka mo mabêl meletenyaneeng xo lokêlwa maphikana. Xoba mangetana a a bitšwa xo ditšhuba. Meletenyana yeo ea lekantšwa xone ba bapatti ba tle ba kaone. Xo Lwanthšana.

Thaloko ye ngwê re ya dikêto yona e bapalwa ke basetsana. Ba êpa moletê fase mme ba lokêla mangetana a o ba a ditšang dikêto thaloko ye e ralokwa ka xo šiedišana. Mosetsana o swana mokêto mme a o betša xodimo, mme wa re o sa ille xodimo a seoxela dikêto ka ntlê, mme a bea a kaba kaba mokêto o šeo wa wêla fase, a buša a o bitša xodimo mme a xoxêla dikêto tšela ka moleteng, xwa sala e tee fêla. Ke xo ka sala tše pedi, xoba xwa se šale selô xoba a wışa

mokêto, o ke xore o nthiweditse & o tla buša a ketelêla ke xore o fura la mafelêto. Mme se a ka buša a dira byalo ka pele o siela yo mongwê. Bofaira byali 'ka xo sielana ba dutšê ba bala malapa le masaka a ditšêre ditšêmo.

Thaloko ye ~~ngwe~~ ngwe re ya bokoti bana ba kitimšana Mme ba swarana mafelêlo a thaloko ye ke xo yo hluduele mexotheng, ba xoeletša ba re "hludueve-sotho" Mme se ba r'yallo ba nthōa melōra ba e tlōtša mo eliphatleng tša bōna.

Ye ngwê ke ya xo khutelana, yōna e galokwa mantšibona. Bana ba thōaba Mme ba ya xo th khutelana Mme se ba khutile, bale ba xo sala ba re: "Hoelle xoeletša ba re: Nonyana Nonyana letša molodi?" Bale ba xo khutša ba letša molodi ba re: "Thswi-ye" ke mota bale ba thōma xo éta ba ba nyaka xo fihlêla se ba ba bōna kamotša

Bale ba seo khuta pele ba siela ba
ba ngwê seo khuta.

Tse dingwe dingwe dithaloko ke tsa
dinonwanê le ditai tšona di bapalwa
ke masoxana le banonyana le bana ba
ba bexo le tšobô ya tšona. Thaloko ye,
e ralotwa ho bošexo mosexane e ya
ilêlwa. Xotai Xotwe se o ka e bapala
mosexane, mma e tla tla e swere madi
ka lebaka mme ya se tšela wa hwa
Nonwanê yona ke taba e anexwang
byale ka tse dingwe, fêla e na le
mekhōlō e sisang ka motšho motšheng
tse di anexwang

Tai yona ke Xotai; Xoba se bolêla
taba ka sekxolomela, e se bexo se e
phula

Se êtêla Kxosi

Mono xaxaxo Kxosi e êtêlwa ka
motšho wo. Se motšho a rata se êtêla
Kxosi o tša nku mme a rura byalwa
a tšwele a gapa. mme a tla a re: ke

tle le xo bōna morēna. Pudi joba
Kscōmo le tōna di a Xapiwa Xe
motho a rata xo go bōna Kcōsi.

Xapē Kscōsi e atisa xo êtēlwa ke
Mantona a yōna joba bēnye Metsana ba
nasa ya xasawe. Mōcongwē ba tla base
ba swara selō.

Xe e le motho fēla, xa a tle a mosi,
o tla ka sebatka se se tlaso mmoētēla

No asca Motae

Ka se xaciso motae o ya bwa. Mong wa
motae o nyaka madulō, me se a a boni o
bitra ngaka Xore e tle e o thee. Xe e o
theile e tla dira lesōrō mu batho ba tlaso
feta xora tsēna Xōna

Xe motho a lwala mong wa motae o
bea lephetse. Ke xore mang le mang yo
a fetang a tle a boni jobane ka mo
motseng xo na motho ya lwalang. Mme
xe a na le tokelō ya xo tsēna a tle a
tsēni, le se a se naye a seke a tsēni
Masaka a dipudi le a dikōmo

bewa ka mo thetsetseng.

Thênô ya melato.

Molato wa seaso se kaxiso o sêkwa
ka tsela ye.

Ke motso a na le molato o thoma ka
so bewa molato. Mme babô ba o seka
ka xae. Ke molato o ba sitile so o pata
phêtha ka xae, mong wa molato o o
isa kxorong ya rammotwana xore o
sekwê xona.

Ke molato o sitile rammotwana,
rammotwana o a o tsa a a tsa mosate.
Ba mosate ba tla re: "Molang; re tla
lebitisa so tee le yena motso yo le llang
ka yena. Mme bu tla bitisa motso yo
ba llang ka yena so tee le dihlatsa
tsa bona. E tlane se re se batho ba
le ba tlile; banna ba kxobokane
molato wa tsena. Banna ba o xera.
Pele xa re molato o ~~bon~~ rerwa ke
banna, banna ba tla re: "Mamabolo, re
bitse ka mo o llang ka Seabi Kaxona

K34/26

Mme Mlamabolo o tla ema a lardisa
 ka mo a llang ka xina. Xe a feditse
 ba tla bitša Seabi xore le kina a
 ipolile ka mo se nase molato kasina;
 Xe a feditse molato o o thilwa banna
 ba se le ba kwela ka mo ba a ipolilang
 Kasina.

Banna ba tla th swara molato
 Mme Xe ba o kina se o ahlola ba
 tla o ahlola ba beya ya nase le
 phoso molato. Kosi e tla ema ya
 fa ya banna ba nase o na le molato
 molato.

Xe molato o patela banna, banna
 ba o fa kosi, Mme Kosi e tla ema
 mo kosi e bolilang kina ke se
 swanetse se tla e dirwa kyale ka
 se a boletse ke xore ke sina seli.

Xe molato o ahlolwe, go a nase
 le molato o a lefiswa, Mme Xe a lefile
 yola a lefetswexo o nthia selo sa se
 tswalela Kxiro

Le dira Marumô

Malama ke woman ya a bese a ya a epa
 thipi kua Tswetla ke yena ya a bese a
 dira marumô le mesêbê le dilêpê le
 ditšaka le mefaka, dilô tšê kašrotla
 dišê di rêtwa ka dipudi le dinku le
 ditšomo; mme ba ithwelêla tšona
 ka noši

Dipitšô.

Mošo xa xeso xa-Mamabolo seo na le batho
 ba ba dirasco dipitšô ke ba xa Ramestae
 Bašthša mabu a letšopa mme ba a
 thapišê ba bope dipitšô ka ôna.
 Batho ba rêka dipitšô ka xo thšêla
 mabêlê ka xare.

Maina a dipitšô šia: Thišwana Morifoi
 lešapelo lešisana motšêxa ntšô le
 lengeta la letšotšô - ye ngwê le ngwê
 e thšêlwa mabêlê ka xare ke e
 rêtwa; ke mabêlê a tletse ke xore
 thêkô ya yona e phothesile.

Ba bope ba dipitšô ba le ba sa

Leme, fèela ba be ba bona dilò kafora
tse batha ba di lemanng ka diputisa.

Ba be ba sa leme mašemma a mošatè
fèela xe mašemma a e tšwa ba be ba
iša dintso mošatè.

Maxoso

Modirò wa maxoso ke wa basadi.

Bafoxa dinti-pele, mme ba kxe
mehlakla, xoba metolo xoba leksaso
xoba tawe. Mhlakla wona o dira
lexoso xoba sethèbè.

Ye a naxo le matla a xoxo a
loxa a mantši a be a vetšiši

Ke Lotšisa of Dijò

Dijò tša sesaxoša di na le mehitakuta ya
tšon sejo se se xolo ke bofofo bošobè.

Byina bo dirwa ka motšwa wa: Mabelè a
šilwa ka lwala mme ya ba boupi. Boupi
ye byela bo a apewa mme bo apewa ka
tšela ye. Meetre a re mola a apelwe mme a
bela ba thšela boupi ka pitšing mme ba fèllo

ka lefêkê. Kamoraxo xa xe xo fehliwe ba
thepela ka lchiô, ba e lese xore e sutse.
Mme mola e šuditšê ba e sola, kêpore
boxôbê bo lotile.

Boxôbê bo dira mapotê a o e leng sejô se
sexole sa banna. Xe monna a nwele mapoto
kêpore o le sejô se se phothexileng.

Boxôbê xe e le molats'a ba bo tutetsa ka
tsela ye meetse a thšêlwa ka pitšeno, 'mme
dikhaka ba alwa ka xare, 'mme maxôbê a
bewa xodimo xa dikhaka pitšwa pitšwa ya
khurumêlwa 'mme se meetse a bela a
tutetsa boxôbê byola bya molats'a. Molats'a
e namile ke boxôbê byo bo phothexileng.

Dijô tšê dingwê ke tšê: dikxôbê, Sephšê
dikokoro, lewa, maxobe le hlose.

Dikxôbê di apewa ka tsela ye: Mabelê a a
hlobolwa a a! apewa a hlakanthšitšwe
šê ditšê ditšê xoba dinawa xoba dikhodi
Xe di budule di a solwa.

Dikokoro tšona di apewa ka tsela ye:
Mapela a a kxokxokwa kxokxokwa mme
a ahoua. Xe a budule di a solwa.

175

Sehla sine se apewa byale ka boxobê,
 Yare mola boxobê bo budule, ba
 thšela se meetse a se tonya ba thepela
 ba omela ka mmela. (Mmela ke mabêê
 a a ileng a šruwa ka meeting mme ya
 re mola a meetse ba nthša ba anesca xix
 a omê. Mola a omile ba a šilo ka ke
 yona konêê e bedisang mapoto le byalwa
 Lewa lona ke mašweu a apewa byalo
 ka dikokoro.

Se Mosooe o na ke mabêê a a hlobotšweng
 mme se a apeliwe a thšilwa a
 solwa.

Hose yona ke mabêê a apeliweo mme
 yare mola a budule a nthšwa a omišwa
 E tšane tša re ka moraxo sa lebaka le
 lilelele ba nthša mme ba a lokêla ka
 xaxê sa pitšša ya dikxobê ke motta
 a a lewa. Ke xore a apewa la bokedi.

No diša dikxomo

Modiša wa dikxomo ke ntšê e kocolo mo
 setšhabeng, Xanê ke modirô wa boima mo

sethōabeng, Kapoan. She o thōma e sa
le yo monyane Kudu, o thōma ka
Xoisa mabollana, Kapobane mabollana
a hlwa Kcaufi le xoê. Kamonyana
xe a setō. a bōjala bošimane o disa
dipudi, Xe a bōxala robane o
modile xo ba ke tase xabosana, o
thōma Xoisa dikomo.

Modiši ka pu xacōō xa a diši Kapore
dikomo ke tōbo, o disa Kabo Kapobane
e le ngwana wa m' , le xa xo bōjalo
o humana mofai a dikomottōa tsa
tōlō: yei. O tsa mōkōtō a dikomo.
Ke xōō Kōomo e ngwē le e ngwē e
oangwa xa bedi ke Modiši.

Xe Kōomo e ka Klabya, o na le sethō
se a sešilwang, ke lešaryana ke
nama e e tōbexang Kudu mo sethōabeng.
o a le nama e ngwē e e fiwaco
ditišo xoba monna yo a ka re xo molla
molla. Xoba molla phefō e Kxolo a u
walela tsa yo fuxa. Nama yeo e bittina
Klabana-Mō se xōō e nthōwa m

64

175

K34/26

Mo sehubeng sa kono. Dingatha
tšona di fiwa badisa, ba ka tlase
ba sco disa dipudi le mabothana, ko
tee le zina modisa wa tšona.

Mme modisa yeo a ka disa mabêlê,
o ya bethwa, le se a tameditšê o
ya bethwa. Mme se a ka rôba kxomo
xa a e lefe.

Le Xama ditxomo

Ka se xaxeso le Xama ditxomo ke
mošomo wa ba disa. Le modisa a sa
kxone o xamêlwa ke mothe wa monna
mo motšeng. Le namane e sa kxone, e
bônwa ke monna yo a bexo mo motšeng
koba le namane e tet kxora kudu e
swanetše sco bôna ke monna yeo. Mme
namane yeo e swanetše ko scanjwa xa
rao. ~~ka~~

Mme se ba feditše le Xama
basešana bu tla se ~~kan~~ tšiya
ditšikwana. basešana ba tšeba
lebuka le ba fetšaco le Xama ka

lona.

Kalafô

Be ngaka mono sa sešo bo lona se
mwa a re ruta bongaka, o ya ngakeng
e e kopelê xpe fêna o rata ko ruta
bongaka, mme se ngaka e mofumêlêla
ko mo ruta, e mofêla seroto. Ke motho
a ameta amêla seroto, o tla duia
le ngaka mme ya mo ruta. # ngaka
e leya ka dikomo.

Ke tle mo ngaka e tla moruta
mekuta ya malwetî ka kamoka ka
kalafô ya ôna, ko fihla se e mofuta
ko laola dihlati, se e ka o a
tseba nyana, e tla mofwes a sehlati
se se tle tlaso kôna ko hlalosa
dihlati.

Byale se a bonala hobane o re
kôna ko alafu, malwetî ka
thwanelo, ke kome ka motso e wo
ngaka e mofuteng ka ôna, le ka
e se malwetî kamoka, ka

NOTE: page 66 missing from
the original document

Mo sethsabeng se e reng ke mohlolo,
 Ke bitšwa ngaka, kome e tle e
 laole e ba ba botse kome nna mohlolo
 o' a ra seng?

Ke ngaka e etetse motseng wa mothe
 a abelwa madulo a hlwekileng, mme
 ya thotwa kabotse.

Dirêto tša maloko a Batho.

Sejêto sa xa - Mamabolo

~~Byatladi boana kolobê bya mamorela a mabla
 tsi.~~

Boana kolobê e tšwaxo lethšitele le se metse
 le etša madi.

Ba mma selepeta marele cliphisi tša
 tšwa mabu.

Byatladi xa re roxe mothe re xêta seto ^{serêto.} 10
 batho ba ba

Boyaxo Thotwe xa mma tsatsi la xo fisa

Ba Mmamosima a ngwato.

(Dikotobê)

68

175

2

K34/26

Serêlô sa^{xa} Phōšākō

Phōšākō la mmaphalane basea tsibasa

Nku a tena,

Sebapolwa madiboxang.

Ba meruthwa wa kenkwana se ila theba

a'mollo.

Ke maxatto a mesela.

(Dikolobê)

~~3~~
~~Serêlô sa xa-Mathosa~~

~~Ke Mathosa xa-Moropo~~

~~Mo xopo mmelaya nora motopo~~

~~wa nora methšōšetša~~

~~O thšōšetše le mothla~~

~~a hwile..~~ (Dikolobê)

~~4~~

Serêlô sa xa-Moxašwa

Ke ba xa-Moxašwa a tšatši

Ba mma rulêla a Hwiti

A rulêla ntlo e e bo siti

Se xolo sa ntlo ke byang

Ke ba Hwiti we- (Dikolobê)

175

K34/26

69

5
Serêto sa xa Thosaxo

Ke ba Thosaxo a mpitlo

Madixa a tšopeng.

Kxolo a Byatladi

Mediša wa dikolokotla.

Kxomo tšaxo ke ditlou Madixa.

Ma botla a tšona ke Dinare

Kolobê e koro ya Byatladi.

(Dikolobê)

6
Serêto sa xa-Seab

Ke ba xa Seabi satabane

Ke ba xa Rahube a morakala.

Ke ba xa Monotwana moswana

Ke ba xa Kxabo ya Rahube

Ke ba xa Mašarakanye a sedue sa neto

Ke ba xa Kxabe a feta a mma nthšikeng

Xe a feta selô xa aka a sebôna

Xe nka be a ile a se bôna nka be a kil

a isa seatla.

Dikolobê.

70

175

7

K34/26

Serêto sa xa-Maponya

Ke ba xa-Maponya a sexodi

Hlou a mawetsi

Batho ba mma phehli a mothate

a fehla mothate o ya wa.

Mašwenyana maila kata

Ba phehli ya xa fehla letswe

Maifadi maxana ke bohwebidu

Maqumela bo swana bahlapetse

'Ditlou'

8

Serêto sa xa-Mehlape

Ke ba xa ~~th~~ Mehlape mmoya phokeng

Swana sefokole banqwe dintsi

Swana a boatsi boxolo

Batho ba mmameuti a Mehlape

Dikolobé

175

9

K34/26

Sevêto sa xa - Sehlapelo

Ke ba xa ~~Se~~ Sep Sehlapelwana sa Bošexa

Ke batho ba xa - Moxopo modula tswalla

Moakometsa bafiti

Ke batho ba boyang kua Kxotsutswe.

Seakomela bafiti

Ba šexa bamphala sekrele.

(Dikolobê)

10

Sevêto sa xa - Bopape.

Ke ba xa - Bopape bya mahlde

Ba ba Balaadi ba mmatselana a thswakwe

Ba mmia Hasana ya xoxola ka xo puputletswe

Ke batho ba beyang Balaadi xa mmatswathwe

a mahlatsa

(Dikxomo)

Mokxobola.

Mokxobola wa le mathiša ditlou.

Bare a ja patše o tla thšaba dinare.

Nqwana wa ba mmaletšelele.

Mahlatsi le mma le arile kae?

Le tšere le ara metse ditlabeng.

Mokxobola bula tsela ye a fetau.

Kxosi xa e šae Seattle Kobong.

12

Kxometsi

Ke Kxometsi a bozoka.

Moxale a mmakxometsi a diveng,

Tša Ramatau le Sekwala.

Ke tšwele xaxoša ke le mothatana.

Ka ba mothata wa malexala Kxometsi.

Maunc ba mokxobela mahlabolo.

Mothšakathšaki ba mo nea letsōxō.

Swana nka tšwara mese nka venwa.

O tšwarwa ke monye Mmablase,

O tšexa makobe a etiša fde

Xola ditlaxa ditšere Kxang ya mekope,

175

Ke fetile lerivi ke ye Mmidikwe.

Atheng dithaba le Kxôna xo apa?

Ke kwele Lerivi le Mmidikwe di akametsana.

Bothakxa. Ka re: "Nge Nge!" Kxalla, seya xobôna

13

Ntšipa

Ke ile ke sa dūše,

Ke sa thakxeše.

Ke kwele ranqwane a re: "o lešole."

A re: tšea ngwati o fa Mmasampoko.

U xo fe dithšipa tša xo kxoka mathoka.

Sepolanke e xamile Makxoba!

Se leteng xa Masexela.

Ntšipa a mmathêma.

14

Sathekxe

Moneka o wele thaba sešweng

O wele xa-Kôle ba sa o tsebe

Mare wo ke moxala ke moxala motime

C ka xōtsa ôna o ka lapa xo butsetša

Ke malome a Mohuba leswikana

Re ile xe re latelêla Kxafela,
 Ka bexwa papare Sethšele.
 Tsatsi le ile xe le e ya Modikelo,
 Bave le tla xa-Kxanqwana.
 Sathekxe ke ile ka ba bothata Kaxana,
 Kaxobane ke bothata leswitana
 Pelo mpe ya mexako.
 Tau etswa Ngotwana lebyana,
 Enqwê etswa metseng di yakelana letsiboxa.

15
Noko-thomo

Ke Noko-thomo a xa mpulle Sdiki
 Se lwa le nkwe Makabyane.
 Kxwadi e hlahloxo le thaba a leratha
 E leba Bapedi xa-se-Semporo sa lenaka

Kxwadi e ile xe e leba nkeng,
 Ramabilo o e tlošitse meeno,
 le nna moratha ka tloša seledu.
 Bapedi ba xa-Makxoba le a fyéxa.

Xammela diswaela di dikela Koma-bôhête

175

K34/26

75

Ke matšoxa a xa-Sekwala sehlabani,

Le xe o ka tsora fase o xo kuele.

Ke mašwene a xo hunolla diala, ~~o~~^{a xo} tšeelale matšola
a hlôxô.

Phšantla-phšantla! marumô alla ka kotseng ya kromi

Phšantla-phšantla! marumô alla ka kotseng ya nare.

Phšantla-phšantla marumô allaka kotseng ya thutlwa.

Phšantla-Phšantla M marumô alla ka kotseng ya ntšii.

Thlako sa ntšii fase xa se kukwe.

Marumô ke a be le xomarela ngope.

Bapecti ba xa-Makxoba le a fyêxa.

Diswaela di sobela koma bothetê.

16

Mamothama

Ke morwa Sehlabu.

Ka teng ke leope.

Ke phiri ya motse wa Byatladi

Seliki sa Mmaphaka.

Ke papaxo manko.

76

175

K34/26

Ke se ja basepedi, Ke ja baeti batsela,
Ke lle batho ba xa N'kwana a Phashe.
Ke mo N'k'ké.

17

Dikxole

Ke Dikxole tša menoke maaxel'etsa.
Ke maaxel'etsa a meriri ya tau, Maifa dikolo.
Ke mohlant'a-wa, Mšipa.
Ke dikxole xe o ija 'o' otšwa ... Keng? Kxarits'a a bo sea
Ke otšwa, Ke xa lela dikolobé,
tša matsi a dikorenwaneng.
Ke nyaba-nyabisa melomo,
Ke ngwana wa mosadi wa lesu.
O botše le Mmaebela,
O re: mose wa xaro ba ohlabile topong la mpa.

18

Thamara.

Kkwadi ya bo Mmamaala Thamara.

Ke nna tokomela a maxoro a maxolo.
Ke mōsatsaro manarabo Sebini.
Sa Nqwanats'atsi a Moxašwa.
O se lebiša manarabe Sebini.
O re lexe o hlaba o a elets'a.

Xanong xa tau o bee lephoko.
 O tsene obeya lexafsi xolelengwê.
 Ore: "tau lesa Mhlara ke ya rapêla.
 Mhlara ke ngwana mma re tswalane.
 Ke tsene kere ke feka manê,
 Kere tau e sware batha eba tlantlé.
 E sehlwe e tsa sethsaba sa morêni Sêkwa

9
Sefelele

Ke Sefelele sa Mmašalane
 Kere phafa di tswela Bakwalaka
 Dingwê di tswela Borwa
 Dingwê di tswela bahlabêla
 Tsa hlakana Sebakeng
 Tsa're: Moe Mumudu-mumudu Sefelele are kay

Xa ba tsebe xo re ke Sefelêlê.
 Ke naxana ya Byatladi ya xo batalala
 Ya seKxopa banna matoloi
 Ya bahlako ba loma Kxomo selemo
 Bahlako byatta mola diakola.
 Le re Sefelele ore Kare

b. (175)
78

175

K34/26

Ya šiba-šiba Kolobê ya hlôka dimpya e ya ya.

O mmele o maraba

Mmadipadi a xa Molamo mose

Xo pactile pêra o tla bitša rare ase Kraufsi.

A xana makhwibidu a letšatši a bo Ralesibe

A re: "O Kwalle Kolobê, di dio hlakana sebakeng

Ke di pfafo."

Dixore di Ka tšea Lengala la Mmamaloxadi

A ntheng Mmatlodi re xo lesitšeka kxole

Manala a re Kxobela dioxokalo.

Bo Phampha a morale

Thšukudu ya bo malapi,

Mmatlodi ke yeno mahlatsi.

20

Morwa Mantsi.

Morwa Mantsi a bo Molatela

Morwa Mantsi apara Kxokong

Xe wa apara malata ba tla tšea

Maxosi a pelo mpe le tša banqwe

Sekwala xe ole nonyana o thaxa

O hlwele o ara nokenq ya Morabutsi

175

K34/20

79

Thiba masoxana thili matsēna ka kvôrá
Sehlabana ka nqwedi ya bo mamosô a Mahlô.

Wēna marumô o a bōna byang bošexo Lekau
la mateka a bo Ramaxalane
Motsiwa puleng, nna lša pulena dikae?
Motho xa a re xe a thlabana a naiwa
Kxane o naiwa ka xobane ole matwa dikxōsi.

21

Sarētō sa xa-Mochiba

Ke ba Khullama ba sexoro
Baswana ba mmatema leēpo
Ba mma krofe Maimēla
Matsitsi re ana dikala
Thitō di ana ke beng bo Ramphahlela
Thōsāna e tšwa mmateng

Serêti sa Xa-Ramonyai

Ke ba mmathšidi a thšoroma.
 ba tlametlo la llela boopa
 Xo se motobe o nwewang.
 Ke ba mmiaphatana a phiri,
 Ba mma ka alela boeng.
 Ke batho ba boyang boriti.
 Ke makxetella a diethši.
 Bana ba xa mma mphela

Lerole

Seswai se nakane sa maswikana,
 Seswai sa bo Mathope a bokobela.
 Lerole ke mmetetša wa mabolo.
 Xe tswala o a tswala Mamabolo,
 O Šala o tswala Moxale moxoxo.
 O tswetše Seswai senakane sa bo Mathope.
 Kolé yaka e tseba motswalo.
 Thšwenq yaka e ananela Kxahlela.
 Eve: nka be e se be motswale wa
 papa nka be ke hwile.

Sexopi

Sexopi niphafudi Kxwana ya dira Malumiša
 Kgwana a mabidi a šoka le lexolo.
 Kgwana wakroši o tloxe 'Mallalwe
 A hwetsa xa-Ranohlledi a hloma.
 Yeina a lexa maanô a xo kxobeketsa ^{bonthso}
 Bya Xabo bya xa-Mahlatsi a morên.

25

Madingese

Ke Mathiba a ntwa a phetole
 Ke mphaka wa xo ja dinama maditla
 Xa mma lapa le šwana.
 Se sa'na dikxomo moratsa tuba
 Ke setše ke nywala ka dieta xokolo
 Tswetla la nywane ke bere mošatê
 Bathšidi ke ba kxobela mohlobolo
 Ba xa-Rasekxobela
 Motho xa a re xoba boxale a letle le morwaxe
 Mmathe a Sekropa.

82

175

26

K34/26

Makrobo.

Tsupukutsupu a matsara lefeng nka sey xa-
Makhuta ke aila

Dipudi ditsene di ka se nkrate.

Diele di tsena a tse a komiki

Di komikana tsa bona xa di fele

Komiki tsa xona ke mawala wala.

Nqwanaba Makradi le Maropenq

Pitsi e nthso e leba Medikwe

Dithaba tsa Tswella xa dithe di kxônwâ

Dikxônwâ ke manye Mamahlaume

A malesetan

27

Se rêtô sa Ba Kreste.

Ke maja nkata a xa Rakxomze

Maiakane mahlala manya

Ka tetsoku a thšaba puku

A Thšaba Kxwadi ya mabala

Seswai

Lerole la Maxasa

Senakane sa bo Mathopa a bo mmamofehlabo

Le byana le betša pele

Swikana la Kxôrô ya bo mokxekolo.

Mahlatsi o Tswetse bana

A tswala moxale moraxo

A tswala Seswai se baka dinaxa.

O re sebake dinaxa tša batho

Ke baka le letala la mokxokong a

mmahlopa

Thaba Kxokong xa fentšwe Makxalwa le Mahlakanana
xa-Dikxale

Banna xa le tsebetse fentšwe le sale morotong

Thipa tja o ba xomele batho e se diphōafōla

C sefetshe le batho beno, xabane Phōšōkō le Maboyaboya

ba se xōna fauwe

Ke Seswai se tšwa dikemola

Se tšwa dithutbu pe mahlong.

84

175

K34/26

Tsare xo xola tsä thuthupela ba xa-Dikrale

29

Maisa

Ke thsêhla a maxiri

Poula a mabasa,

Ke thsêhla se ja maxapu a Ngaleng,

Ka thsemang ya Mosebyana^{di}.

Ke tseme ke^{re ke} ihlabanêla tsiana

Mosima wa xa Makrobo.

Atheng ke mosima wa xa Šadung.

La tlaxa lešole

le lwa ntwa malame a Mhlokolo.

Ke ile xe ke fiblake kwele xe ba re:

Q re rapeleng.

La Kokabala le šole.

Ba ile xe ba re: Amen;

Poula a mabasa.

Ka re:

Matha waka a se sa ntlexêla

Rankxaswani a re:

Tswi-tswi!

Kare: monna xa a tswinya e se masadi.

Le botše le moywa thosaxo le re:

malato o la wa tsēbē ke rexilo.

30

Mmapeteke

Ke peteke phaswaya xa ba maithuti a tsatsi

ngwana sedulla o retile phereke

Le manye maebe a rēta thotswana

Mola mmare a rēta phereke

Pherēke maoto o etša lesele la noka tše kxolo

Mtsi o eme ka monwana a phoša

Peteke o eme ka setwane a thlaba kodi

Ke peteke petekiša nasō a tsatsi a Moxašwau

31

Mankati

Mankati Senyane sa xa-Rahube

Kxhilo motepetepe

Kxolo mmatsana a ba morufa.

Mlo e se nang cliphopho e ya wa.

E wetshe Monyebebe a thabēla

Ke Kxataka la mphapanthši.

86

175

32

341

Paxatse

Paxatse wa xa sethlako sa xa mma Rasodi

Paxatse ke mophaswana wa dipoko.

33

Lekau

Lekau mphokoro o a thšatša malesela

moxale o boya Seriting.

Motswala bana ba ka mošatē,

motswala mokxadi le Maropeng.

34

Rētō sa Kxomo

Mma Kxwana a mošupa

Monwana mošupa tlala

Tlala ya thšaba e leba Maxakalo

Molobane a bo metebe,

Leetsō o forilwe ke mang

Kxasa di rile xa rešebe

Leetse foritwe ke maboxa

Makokona

Matladi kamoka xa leke le tsotella xo dumediša
 Jo e se Leribiši la xa-Ramakate,
 Sekoowe ntšu e thlaba dingwê
 Miisa wa ka Kxokwe makxollo.

36

Mphoko

Ke nna seiša phoko lexoleng.
 Batlokwa xa-Radinane seriting.
 O kae tanqwa-tanqwa a ba Rapdipelo
 Mangala a se na saxe.
 pfukiši a ba makwetše.

37

Mmamedike

Kxathana le xe ke se axola
 Ke le ka netše le mabu a sehlaba,
 Le xe le se a nihate le a thapola.
 Nna se xanka makxōna xo šila
 Ntsaka ke ratana le Kaisedi.
 Bare: O be a tla ratana le ngwana wa mang

175

38

K34/26

Malesa

Ke moswana wa bo masilo.

Moswana se leme mmošo.

Ke lema Keledi ya motse.

Ke lema ke baela xae.

Ke yo bona Kxomo cixangwa Ke babirwa

Bašweu ba ile kae?

Babašweu baile madišo.

39

Šerêto sa Kxomo

Lwapa-lexo la bo hiamabolo

Le lexo la xo xoxela baeng

Lwapa la hlôka benye ke lwapana.

40

Šerêto sa Kxomo

Re xo sentšeng morwa le pulana laxa thobêla

Tladi e wa metung wero re some.

Banna re reme lepašo

Basadi thšemong ya letswela ba a lema

Kxomo ya morwa Sathetxe molar a Ngope

Phekare Moxašwa

Ke thōlō ya naka tšedikxolo

Phekare ya ba makhuta.

Mporolla ngwana ntswi le lexole

Ngwana ntswi le kwala kxole.

Thupetsi ya moka o maxalane

Mma theneketsa sebedi ke boiso.

Le xe a ka dithaba tša ba tharo

Phalleng ya Kxope, Seka ke beile.

Soka ke beetshe bana dikala

Methepa bo Mokxadi a malesela.

Maetsē le Kxole koma-bothete.

Le re xo kra, le boye ka lexadiko.

Mahlatsi, Kxopi sa tsela ke tlošitše

Wēna o lebang tsena tsela leelo,

O bolše swana maloba o re:

Matswalaxo nkwē e molomile.

E Kxwadi e mothlapetše tha maxana

E sa molomele dilō tša xo lewa.

E molomela dilō tša meselana.

Dilō tša xo Moxašwa.

Naka xo lla ya Phekare,

Le tsaxe ba kxekolo le yo foka maloba.

175

Bannyana le Isorele hudung
 NKxobebele wa dinama šakola
 Phekare ya monye mabo maxalana.

42

Mmabore Ramenyai

Ke hlako a tsoro Raisibe.
 Ke Tebele leētōla lenqwê.
 Ke Motsetsemela wa maphalsā.
 Ke manene mananeketsi a xōšila
 Motha ya seletšero ka leselo la nithethwana.

43

Thšakane

Ke mojaki a sethole.
 Motswala Kxabullana a e jaxa batšwa difateng.
 Kwapa le dikile, MKhune tletlulo.
 Le lenqwê le dikile Thšakane moraxo.
 Thšakane tē l lekwapa la bo mabitšela.
 Makhudu pulla boxale besetsā la motxetelo
 Boxale ke bya motha o mohwibidu.
 Boxale bya Mašila a dibatane.

175

Tšetšëuma

Ke hlare sa xa-Ramonyai Tšetšëuma
 Ngwana ntswi le kwala krole mexokotxong
 Thabeng tš xa-nnywáne.
 Ngwana ntswi le kwala matxadibena
 Ke leka se raxamane sa mafsitla
 Ke seliki sa xa-Serathi
 Ke leka tswi išitše maraxo xodimo.

45

Manthe

Ke mphela a ngwana tšatši a mxašwa
 Ke thaxa mathlaba ngwanabo mo thekwa
 Ke thaxa mathlaba ka sekxolokwane.

46

Rētō sa dihlako tšaxo laola.
 Ke dipšaša xo laiwa
 diithwa moruba wa xa-Rakubu
 Ke makokona ke mpya le petlwane
 Ke marapô a Kxomo a Tše di hwileng:

Hlako di wile Mabyana

Lerole ke molapo lanta moriri a hlōro
 a dina lerole ditšie
 Role la tšona ke diphofa.

Hlako diwele lenqwê.
 la Kxati ya ba huwidi ba nopye
 Ba xa-Rasekhula tlou ka thebala
 Tlou e hwile e se na lešaba
 Lenqwê ke laola mošabi
 E se laole Kxasi e dutšê
 Ntheke meebe a lefiso
 Marakalata xo fabela
 Mo xo thintšexo pealwane ka thintšê nonyana
 ya mathintšexo matle.
 Mekakane morwa melahlwa.
 Morwa seapara tlatô la mōho
 la kromo le thšaba botsetse.

Hlako di wele thaxa dina
 Kgwana marulla a xa ratsatsi
 Ke a rulla ke a phamola
 Sebella mphenye a Kxa di
 A botle o be o molele

Kxadi e la e mabele maleer-

Sebesa mollô tukutuku

Koa fase Phalaboroa xa malatsi

Malatsi le Malatsana ba xanetsana

Mongwê o re ~~ngwe~~ tsatsi le tšwa meetseng -

Mongwê o re le tšwa phaxong ya more

Tsatsi le tšwele meetseng.

Kxang e letše Malatsana.

Alako di wele Sehlako

Sehlako sa Babirwa le Bathopeng.

Hlame e swere, Moxolori o swere.

Mhša mphaka o lamolê

Mhša mphaka o lamolê selô se boye le wa bothata

Wêna moxolori o a llela

Selô ke sa bo hlame ba rexa xa swara ba Kxaola

Sediba se thabeng a Kxatla

Se wetše Kololo maloba

Sa wêla le batsomi ba malatlle.

Alako di wele Moxolori

Ke moxolori wa mma Khwie -

Ke disexo re kwele xa sexa dikolobê

9H

175

K34/26

Bore xa sa le thiba ditsela

Mothe wa maaka o a tla

Xakobu o Ha a athlame

A re ke morala ke mokokouma

Masatê xo apeiwa poya

Lebati le eme ka noka

Hlako diwele Makrolêla

Sa re Krôô o boele Moratlong

Nare ela ya xa Phakamatsane

Xa e a thaba e phositse

Naka le boya le madi

Kua Kxahlantsang ya melapo

O se thsare nare di a thsaba

Di thsaba wena mmapukala-mesebê

Epela a lie masora

Diph~~o~~ xo tsêna mesibibla

Seepê morabe Krorong

O nwewa ke Krorari pele

Tsa mororo dinwa mathsila

Hlake di wele Moxupi

Sephathakri se a imêla

Macke ikela letsôxô.

Sefema tsôxô le waroba

Se fema se a krotli Kottilexa.

Sebata se hwelše phaxong maloba

Marapô a thlaba dimpya

A thlaba le batsomi ba malakitle.

Hlako di wele Hlapadiba

Xa a hlape xa a na kwena

Xa a na selomi se metseng meetšong.

Tsibora le wele Bakwena.

Le Bakxaxa ba wetše ka lona

Bo bifi bya xo mabaka a phofyane.

Hlako di wele Masupya

A se pipimpi merepang

Taba ye apa Krorwana

Khuta marama re hwa nayo

le hlape le mangwane tsiborong

le apere ya xaxwe nakeditšana

le apere ya ku nakeditšana

le Kxanyoxa yaka mabaka

re, tsonyane ya bo kroši

Maloka

Maloka va mohlwela saxe
 O hwetše barwa ba Hulwana
 O hwetše dikxomo šakeng.
 Ke yēna nkatelwana ahlabišwa
 Ke mma seropola a e hlomela.
 Ke o thomo ke e phaswa mangeneng
 Ke Kxwadira ya bo Mamorelele.

48

Rakabe

Ke Stuurman sa mmata wa Kxomo
 Ke tladi bala bo Mphokwane a hlabetši.
 A mmakxala a bo Mkwana.
 Morudi a fetexa thaba ya bu Bothšubelō.
 Xa thšubela ba seemela sa bo Malome
 Maxanyoka xoja o phala le mafšêxa ka xoxanyela.

49

Atabatie Mabalane

Ke Mabalane a bo Monene
 Akwe se hlaxa Leroleng
 Hlofetsa makrêma re batametše
 Selō sa maboya seletše se mphoka se re ke nyaka sa nama
 Se re ke nyaka monna wa xa Masemela

98

175

50

K34/26

Matsobane

Ke Matsobane matsaka-tsaka a lebelô.

Mošimane a ra pelo tša xo tlala

O re nhlahleleleng ba thaka tša marutla

Mešidi diatleng e mpheletše,

E setše le lena ba di a sekete.

51

Malema

Kenna ntho ya bo nka hwa a bo Malema

Ke bianso Koti Kwaleng la Mangoxwane.

Madi a thšala diatla diblare

Nha e ke re metho waka le mšware a sa phela

Le mofe kroši Seswai a moselaxe byale ku pudu

Rena manala marehla diblare

52

Matlabyane

Ke nna mpaparilla

Mpaparilla diblora mahleng a metho

Ngwana a tšwalwa ke di ponêrêla malle

O tšwalwa ke Mamaropeng a Matlhole.

Kare swatelang marulêla,

Re ba sware ka diatla.

Le lesitše marutlê le ditšosa

Re re ba o ma
 Bathšaba ya xama rena marulêla.

53

Xarasa

Ke raxile Lekudukama molomo
 Kxoba la šitwa le xo muma peipi
 Malome a Mniatla ke dikoloxa bana ba sekolo
 ke nyaka ya sexang kerekeng
 Diabolosi wa xa mmaxo Mahluse
 Ke bolêké bya xo lêkelêla Xarasafentem Xarasa
 Ke bolêké bya bo Ratladi le Mokxopa.
 Xe ke sexa ke sexa ka maatla Xarasa
 Xe ke e ja ke ja ka maatla Xarasa
 Le xe ke lwa ke lwa ka maatla Xarasa.

54

Matia

Kxomatsa be Matia a pasitše.
 Tša Bakale salang le hlaka.
 Le a lebona le thoxile letšepê.
 Leratwa la xo dula ka moumong.
 Dié kon ~~be~~ reg uit.
 Kxomatsa pele di robile di joko
 Tša moraxo di robile teselboom.

lša xare di robile joko skei

55

Mapahla

Mahahla dinkê wa bo Mmasares

Mahahla dinkê o etša le sese.

C etša lellapara-ngaka

C etša phoofôli yammabatshe

Ke mablefehlefe ramasitwa ka ngata a xa mpullo

Mothe xa a re xe iše sitwa xo ngata melhepa,

La šitwa le xo molebêlêla mahleng.

56

Di Kwata

Ke be ka ba ngwa

Ka lla ka-re nga

Ba re ke dikwata kwata wa bo nthamane

Xe e le diphelo ke yankman a xa-Mathosa

el

Mašiši

Sekero se ja mabêlê a baisa

Mohlwa mmolaya thšemo

Papati ka nekeng kwena

Mathšošā matona a Maxaše

Mothe xa a re xa ba-anāka dikwalo

A feta le batho ka difaka

Ke ile xe ke tloxa Moletsi

Šatsi la hlaba xwa bolélwa pula.

Ba re le reng Makubjana?

Ka xe nare naka le fetlooxile Molets

Xoma nalé Moletswane

Makaleme o roxa Monna

Lebakeng le bo lexda

Kotse la bo Mahlatši.

58

Masefako.

Ke mokxokwe a mosea wa nku.

Monna ke Kxara ka merisi.

Ke lekanthšitše Makvadi le Mampeng.

Monna ke waka o ja xo kotama.

59

Mokxwahli

Ke mokxwahli a difaka

O tšwa Kxwara a e kwahletše matsôxâ

Ngwana wa bo Masemenya

Mokxwahli

Mantseko

Ke mothie mpya ya Podile a ba naxeng

Mothie tliša lebelô

Babedi ba xa tlaxetse

Ba xa Dikxale tša Malapo.

61

Mokwafe

Ke mamangeta a ba nkokeleng.

Mamangeta thšošā o ikubile,

O ikubile ka xa thlaba ditlou.

Ke Kxomo thšwana a ba maabela.

62

Mantsau.

Mantsau ramakroši e lla

Ramakroši e lla Thamaxana

Noka ya mela mebedi ya modikwa

Mantsau ke kroši ya mereleba

Re a xa yêta Mantsau Kroši Mailala

Noka ya Sentu e tletšo sa kao?

E rwele dikota, E rwele ditlata.

Nna lekakwa le maatla.

Woka ya mela mebedi a Madikwa.

Nna ngwana wa Setšete sa Madikwe dikwe

Ke nna wa Setšete xase na madiba,
Madiba a ne letaba

La modutla Komma.

Nna wa xa Mapalane a Morei.

Motlosole wa Serwapa Mmadi namela.

63

Nkodi

Kere dilô di a xa thšaba morwa Mathiba

Dinqwê di tsia le moetse tletlo

Dinqwê di tsia le noka ya lewatlê

Nkabe e se be Mataxa xo xomma

Ke be ke le Mhlapitla ke swanetše.

Kxola wa bo diapo lesoxana.

64

Maropeng.

Mathedi selô sa mmaxa maxalo

Mathedi o ~~se~~ xomile dithateng

Nkoba ts'a xare re be re di nwa tseleng

Re di nwele le ho Mohlantsi nqwanabo Makmho.

104

175

65

K34/26

Sexwata

le e Sexwata sa bo Raisiba

Kxabokwane a malesela

Mollabo wa Mmasampoko

Sexwata-xwatela Masila

Katibana o ka xama hlaping

Mo xo mebila e mentši

Matuba

Setle ra le natsiwa mmele

Ka peleng ke lesaxana

Hlaka-Hlaka le morêna Maponya

Mohla tsofi le lexola nkata

Ke letše mabitsi ka swanya bokôkô

Kobô ka lala ke apere phalana

Nareng xa Mmatau a Marashe

66

Mankweng

Mankweng ka mešo e xafela

Mankweng Bopedi ke boile

Ke nna pitiki a Mahlatsi a marema

Moxale a pitikama diloutsong

A thena merakola dihlophilwe difaka?

A thena ba hwetsa e ka xo sa buša Makrabe
Kxokong?

A thena xo setše xo buša malome xa Kama?

A thena hlaxa sa mōbu se re file modulo mchokobelo?

Xare xa thaba tše dikxolo xa Kama?

Setēmōre ^{nthša} maloutsša petlo

Di phalo o fe Maribe mmaxo Maribe.

67

Maropeng.

Ke meladi axee meladi

A xee motlokwa -

Motho a phalana a mmaxodikwa

O se re xo dikwa wa rekoloxa.

Xo dikwa e se xo bolawa

Mokxapa wa tau a tona

wa se bapolwa madibokong.

Mna phalana o e ka akang

Xe o rapêlwa maxukutlong?

A xee Motlokwa.

Makxomo

Ke wa radi-radi di tšosa
 Wa leihlô o reng o le borumudi
 O le borumudi o re o rumulêla kxomo tšešo
 Nna motlaxolo wa kxohlake a tšangwa.
 Wa ta-taa^a ngwana a malemela
 Taa taa e tšwa lexapeng.
 O reng wa re ke a tšangwa kxohlô
 Wa re mebofelo xa se yaka kxohlô.
 Ra re nna kxohlô re o tšangwa
 O bofetšwe ke mang?
 Wa malemelana a peba a tšwakwe
 Motho a meteta pelo a matome.
 Ke nna kraitšedi wa Matlakalana a Kolobê.
 Wa mma lahlang sebeleka
 Sebeleka motho se amaja.
 Ke e-ra wena Mohwa tseleng xa lletwe
 Molala o ipolaile.
 Ka o ipolaile ka noši mmalahlang sebeleka
 /blepa ke mma le khungwe la hloxa.
 Mka e le wa bo Ledixa laxo thiba tsela leetô
 Sekwa bodila sangwana Maseexo
 Mtsi a êma ka monwana a thlaba.

A éma ka setwane a namabala.

Mka mokonyana a Mathšaa ke kwatlile?

Ba're xa Mathšaa ba nkaletše dikoro.

Le a mpôna nkwe ke xaroxile.

A re: fee nka ke tšere nahlabidi a Boroka.

Ke tšere mosadi a ka hlahlamedupi a Boroka?

Mka mohla e illile melapâ e a hlala?

69

Mahlomotsa

Ke leru ke hlomoditše

Ke mahlomotsa a xa thšibe-thšibe

Makxalla a xa Ramakabotla.

Ramakabotla le tau re'bekane

Re hlwele re bekana Letsibaxang.

Ke wa ba lešaka la ba Marulela

Wa menna a Kxomo maditabana.

Menna a Kxomo papara moxšwa a marulela.

Mosekatle

Mantlebeku o rwele dirato

Dirato di pedi

Sengwê se boya le ngata ya mehlâhō,

Sengwê se boya le khingya a letsopa

D'htšwanyetseng bo mmase robala

A'ke re thšêlêlê Kxoa le lesa

Kxoa le lesa ke moxatša Thšakxalle.

71

Tšatsi-phirima

Tšatsi = phirima a xa bo mamoso a xa-Mahtatsi.

Tšatsi-phirima ke lephaiša batho

Dipitš'a xa- Molepo le dikxapa xa dixo,

Bahloka le lengeta la xo a pea tšie.

O di feditš'e letsatsi Kxaešedi ya bo mmamoso.

Ke moxora a bo Phampha a moxale thšukudu

A bo Molaki.

Naxa xe e laala ke athlabexa,

Ke rata e sa late morwa Mixibe

Thaka a Morwanxwadi le Sekalakala le Mahlapetša

A noka a le Mšipa

Ke mapulana a maxolo.

Phahlahla

Phahlahla a marutla a monyamane.

Phukubyê a mesadi a xa Maxašwa.

Ya Ila e hlola matoko.

Tšatši le ile xe le ya masobelo

Ka bôna ntho ya maima ka wiša,

Mmatolodi a malau,

Nkwana a phetha ba xa-Matsemelai.

73

Tšetšuma

Thare sa xa mmathšidi a thšoroma,

Ra feta ka sôna xe ya dinaeng

Ra feta se ne homola.

Mahlatsi ba mošere khang kxorang,

Baro: se yo mošweu ke yo mchulwana,

O swana le lena clithaxa-mereba.

Mahlatsi kraitšedi ya Raisibe,

Motho a ye xaba moratša Mosima a xa-Mankxa,

A bolaya Ramaxane sa maswika,

Mabame a mantlatla sethlabi,

Moläkabyê Krakema o lesoxana

Dioka clixo katoloxe.

Tše dikxolo di lebe lexaxaneng la mothša a maila koma.
 Ke ngwana ntswi le kwala kxolê mexokxokxeng,
 Thabeng tša xa-Nnywane maswikeng.
 Tau ya pōllā, masaxana ra pōllā,
 Bo-papa ra banyana ra thšaba.
 O a bolēla thšāša lefoxofoxo,
 Matheta a bo letšele o a duma,
 A bo mpe a masadi a makxekela.

Makhabhadiana, motexo ke u

Ma se ji

Makhabhadiana o re se nwe badila o kxobadi a dira
 a dibonwe?

O theeleditšo dintho xe di utša

74

Makwakwa

~~Makwakwa~~ Makwakwa a makxau

Hlako - sexolo sa xa-Ramahlalerwa,

O thopa dikxama monaxe a hwile,

le mokxolokwane a hlōka molletši

Kxatswitswi a mabyana,

Ngwana ba Ramalesela,

Thoka tšaka lebetle e be lesame.

Ke re xe ke betša ba re xo betša Kxosi
 A thena xo betša Kxatswitswi a mabyana,
 Ngwana ba Ramalesela Mokwakwa.

75

Dikxemo

Tlou thšupya di tšwa Bolepye,
 Phepelle di tšwa Bokxalaka.

76

Matome.

Matome se ka monyana
 Se ka mothwerere a tšatša
 Mamoakalala a Bolobedu
 Se lala letšosa mokxotheng
 Ka-masema a modumong
 Bana ba masema ba saile
 Tsela di ya Kxatla
 Ba sa ile mašexo-maxdo.

Koša ya dinaka

Koša ke meraloko o mosole o o fetaso
meraloko kamoka sethšabeng, hobane e
phaxamitšwe xaxole, xapè ke meraloko o
laolwang ke dikxosi. Ke meraloko o rutwang
sethšabeng ka mephatšhō.

Koša sethšabeng ke meraloko wa
banyana le masoana. Xapè ke
thaloko e ralotwang lebakeng la khutšo
xe se na mepere.

Mme e se xe se na mepere,
banyana le masoana ba xopole thaloko
ye.

Masoana le banyana ba a kobakana
mme ba boloka a ka taba ye ya koša.
E tšame se xe ba kwane, ba tla kōtha
"Mala kwane" le mothusi wa xaxe ye a
bitšwase "Mokscadi-a-Malokwane"

E tšame se xe ba phethile morō, ba tla roma malokwane ye se ye
kocopela mošatē. Mme se ba dumelšwe,
Malokwane o tla botša Mokscadi-a-Malokwane

Xo eta a botša bannyana le masoana,
Xo re be hlakani, ba kšithê letšatši leo
ba tla xo thima ka lona xo bina.

Ka lona letšatši leo malotwane o tla
be wa bolandi ka tšela e: Xo kšithwa
batho ba ba bedi le xo e le ba bararo,
mme ba kšitha malotwane. Malotwane
tšena o tla etef ^o tša ka xo itia
Mokšadi-a-malotwane. Ka xo r' yalo
ke xone o dumelotšwe xo itia motho e
mongwê le e mongwê yo a tlolang mašš
e ba tšibelleng, masaneng a mphathš
wa kšša ka ntlê le xo itkarabêla.

Kšša e lebane le manyanya e moxolo
ya tšhšaba, e lexo metšš e ya ngwaa
le ya manyalô le ya ditwetšša ke di
aloxa le xo yo raloka mehong e mongwê,
ka
mabakka a ka bšwang, le xo phadiššna
le ba bangwê.

Di letšš ke meropa le dinaka. Dinaka
tšeo di ile ka xo ftana. Di lekanthšitšwe
xa botš ka xo patššlana. Maina a tšina
šša (1) tššš (2) tššš (3) kššš (4) petššš

5) Pekošana (6) Morotha (7) morothwana

8) Cefokxa (9) Cefokxa - le - ~~le~~ Cexo.

Maina a nopa sia: (1) Kiba

(2) thitimetso (3) filahludi (4) Kxabudi.

Kosa e ngwê le e ngwê e na le
 moletsetso wa yona. Moletso o fwa ke
 Malokwane, mminêlô wa yona o fwa
 ke yo mongwê le yo mongwê yo a naco
 le tsebô ya mminêlô wa yona.

Xe ba thōna xo letsa dinaka,
 Malokwane o tla kxona ka lepatata.
 Mokxadi - a - Malokwane yēna, o diitše
 diphošo tše di ka letšwaco, mme yēna
 o dumelētšwe xo kxala diphošo tše
 ka xo letsa lepatata la xaxe. Xe a
 dio le letsa, dinaka xo tee le meropa
 tše a homola, ba theletša se a se
 bobolang.

Modirō wa bannyana ke xo sediša
 sedišana ka meropa, le xo hlakela
 le xo rupa dibini ka diphoša le masika.

Kae le kae mo ba yang, bannyana ba
 xona, Kapê Modirō wa bōna o mongwê

Ke xo apeela masosana xe ba ile mchong
 e mengwe. Xe kosa e thile e etswa
 kxotê ba thlabêlwa dikxomo. Le xe
 e etatse banna ba basolo, kxomo e a
 thlabiwa.

Byalwa xoba thoba

Byalwa hlôlexong ya batho e be e le
 ntho e phaxamisitšweng Kapê e be e
 hlôkômêlwa kudu. Ke ntho e e be xe e
 lokiseditšwe medirô e mesolo, bya le ka;
 xo rola mšatê, xo rola ngateng, xo rola
 boradi bya ngwana, xo tlosa sethšila.

"Sethšila ke xo kota mmerini kamoxa xo xa
 lehu" le xo rola xa xabo leoxana, le
 xo šoxa mekxopa. Xo šoxa mekxopa e be
 e le modirô o mesolo, Kapobane e be e le
 yona kobo ya batho ba baso, le xo lema
 matsêma mašemong le meketeng.

Byalwa ka hlôlexô bo be bo nwewa
 ke batho ba ba xolo ba banna le
 basadi ba ba se sa pepaxo. Kapê byalwa
 bo be bo nwewa ka sekaka sa xe

dikhoone di tšwele, ke fihlela ke di
tsena, Feela ke motho a be a ka re ke a
nuele, a dira dilō tša xo se tšabere, o
be a swarwa a kweswa Roboto. E ke
e le xore batho ba tše ba tšabe xo dira
tše mpe setšabeng.

Mohlodi wa dilō kamotla.

Tumela ya nena mon setšabeng sa
xosi. Kes xore letšatši ng ede dinaledi
maphisa dithabane meboti dikhosi e ke
"Thobela wa xa mmakiatla" ngwana a
tswala a be a tšofala Thobela a se
a tla lebyale Thobela o satla.

Dilō tše kamotla o di dirile ka
matšho. ~~Kaxoxo~~ Ka xo na
ka xoxanthō e laetsoxo xore se ke
se se tona xoba se se tšadi. Tse re
di bonaco oore ke tše ditona le tše
dithadi ke batho le more le diphofole
le dixaxabi le dinonyana.

M... "e B bona e me ogwē e sa

bag diengwa mme ka xophloka diengwa,
ne tseba xobane ke o motona.

Phifalō ya Letsatsi Xoba Ngwedi
Phifalō ya Letsatsi Xoba Ngwedi ke
Mohlōlo o moxolo mo bathong xapê e bile
e a ilêlwa. Ke phifalō e ka ba xōna
batho ba le maemong, ba tloxa ba ya
xai, mme ba letela xo kava se e ka
ba xo se xesile, ka xobane Phifalō ya
letsatsi e be e supa leho la kxosi ya
mmona, ke e be e supa ntwā e be
e le ntwā ye batho ba tloxa
bolawa ka batho bohloko mme
banna ba bolawa kudu le ditxomo
tša thopya.

Phifalō ya Ngwedi yōna e be e beca
leho la kxosi ya Mosadi. Ke e be e
beca ntwā, ke ntwā ye basadi ba
tloxa thopya metse ya fiswa.

Ngwedi.

Ngwedi ke mohlō wa xa Thabela, o a

dirileso xone o sepele ka yona tsela
ylo. Xapê mengwedi ya xa Thobela
xa e fele. Kwedi e ngwê le e
ngwê xo dula ngwedi o Mofsa, o
Motala o hul hwile; fiela marapi a
yona xa a tsbye. Ke motho a tsaba
ke leina monye Thobela, xone nna a
ile ka.

Xe ngwedi o dutse, bana ba o
xoelela ba re: "Ngwedi - we! Bangwê
ba xotima dibele Kcorong."

Xe ngwedi o ka re xe o dula wa
sethama, o thosla bolwetsi xoba ditaba
tsa xo thosa. Xe o dutse xabotse o
bontsa khutso.

Ngwedi xe o dutse ke lenaka,
ya ba lebalana ya ba Kcotolo,
wa ya suping wa hwa. Feela se se
sa hweng ke leina.

Maina a ditxwedi sia: Phato,
Lecoby, Mahlohlotwe, Semphe,
Thsethai - Lisebo, Lefoto, ^{Lefolwane} Hlakola, Phuphu
Morenane, Ngwetsi Ngweta.

75

K34/26

Matšatši a Kxwedi ke masome a
mararo. Re a bala oce re wela ditona

Ngwedii Xe o ^{dula} ~~atšae~~ ka Kxwedi ya Phato.
re tseba sobane o re bexa letšatši

Xe o ^{dula} ~~atšae~~ ka Kxwedi ya ~~Le~~ Leaobye re
tseba sobane o re bexa pula

Xe o ^{dula} ~~atšae~~ ka Kxwedi ya Mahlohlolwe
re bexa senakane

Xe o dula ka Kxwedi ya Semphe-ke-Kaolo
O bexa mokhoro

Xe o dula ka Kxwedi ya Thoethai-Lelebo
o bolala Naha. Kapê ke yona ya mafela
a ngwaxa

Xe o dula ka Kxwedi ya Lefols o re
bexa ko phefo

Xe o dula ka Kxwedi ya Lefolwana o
re bexa Sobane e kaolo

Xe o dula ka Kxwedi ya Hlakola o re
= kholovero ya dihlare

o dula ka Kxwedi ya Phupu o re bexa
Mema

Xe o dula ka Kxwedi ya Morenane o re bexa

pula ya theola.

Xe Ngwedi o dula ka Kxwedi ya Ngwetai
o re bera pula tsa medupi le xo
hlaseola dirokolo.

Xe o dula ka Kxwedi ya Ngweta
o bolela xore motete o moxolo wa
rena batho o fihlile wa xo loma
tša ka masemong.

Maina a dinaledi tša:

Senakane se bonala ka Kxwedi ya
Mahlolotwe ka thotō ya Lehlato, ka
natō ya Matla-xosa.

Naka e bonala ka Kxwedi ya
Tshechae-leselo ka thotō ya Lehlato e
bonala ka tš natō ya Matla-xosa.

Ke yona naledi e Kxaxaxo ngwaxo,
Xapē e re tsebisa xore lebaka la
phefō le fihlile.

Maxakxala ke dinaledi tše
di bonabang ka thotō ya
Bohlabatsai. Di bonala natong
ya Matla-xosa ka Kxwedi ya

Lefolo.

Dithutlwa ke dinaledi tse me
tša xo éta pele ke dithsadi, tša
Moraso ke dipholo, difōnala ka
thotō ya Leklakō mola e le bošexo.
(Southern Cross).

Ka Kowedi ya Semphe-ke. Khotšē
Dithutlwa tša dithsadi di a sobela
mme tša dithsadi dipholo di a a-
komela. Ke xo re xe di dira byalo
di xōxa naka. (mars) xo re e tšwe.

Koosa-masexo ke naledi e
bōnalang ka thotō ya Bohlaba.
tšatši e tšwa xe xo fifala. Ke
yōna. Naledi e xosang bošexo ka mokotšō

Selamela ke dinaledi tše di
šupaso tše di bōnalaxo ka thotō
ya Bohlabēla se bōnala natsong
ya xe tšatši le sa tše di ya
sobela.

Sekapetšana ke naledi e
kxotšišang kudu le bakeng la
Leklakō e bōnala ka thotō ya

Bodikela. Ka lona lebaka leo e bitšwa Sekxopetšana. Ka lebaka la Manexa e bonala matla-xosa ka thotš ya Bohlabele. Ka lona lebaka leo e bitšwa Maklapolane. Dinaledi tše dingwe tše pedi tše dihonalaxo ka thotš ya Sehlako, e ngwe ke Sehlako sa Senakane e ngwe ke Sehlako sa Naka.

Xapê oo pa na le dinaledi tše dingwe tša pedi sehlophanyana, ke di sehlophanyana tše pedi se seholo le se senyenyane maina a tšona sia: Ke Khora le Halana.

Xo na le molalatladi wa dinaledi (milky-way) le ana o bonala Natš e ngwe le e ngwe.

Sedunadi ke ke naledi e ngwe ya mekuta e thoxang ka lebelo e dirile se di se xolo; e tla re xe

e sobela mme ya duma.

Kapê xo sa na le naledi e ngwê
ya mosela e sa keng e bônala,
xe e bônala ke xo re, xo na le
kotsi e kxolo, ke xore kxosi ya
fase le lengwê e tla hwa. Xoba
xo tla ba le ntwa e kxolo e
tla xo sisinya lefase kamotla.

Lexadima

Lexadima ke nonyana. Na e ke e
bolaya mtho. Na e ke e dira kotsi.
Kotsi ya yina ke ya xo kxeila mere
e se beng xo bolaya batho le xo thäuba
dintlo.

Modumô wa Lexadima ke diphego
tša nonyana ya xona xe e fofa e
topa diboko täena ba reas ke menola.

Pula yina e nešwa ke
monye Shobela le xona o e neša
ka matšwa o matšang, ka cobane o e
neša ka ditšosi. Kxosi e ya rapela mme

Thobela a the letsa dithapelo tsa xaxwe,
a neise pulu.

Feela pula yona e ka thibelwa ke
motho xe a ka dirisa selo se sengwe
sa dithoila, xoba a hwile 'mme a
se a robala. Xe xongwe batho ba
hwetsa xo beilwe dintso masimong
xoba h xe kxokeletse mafelo
masoding. Xe dilô tses di se tsa thoswa
dipata pulu.

Xapê pula e ka thibelwa ke
motho yo a ipolayoxo. Xe kxoi e bona
pula e se yona ya ne, e tla nyakisisa
xore nna batho ba bo moho yola wa xo
ipolaya ba ~~mm~~ mmolotile ka thwanelo
xax! le xo ba ba nereketse na? Mme
xe xo hwetswa xore e se xwa
dinwa selo, ba tla laelwa xore ba
nyake selo se e — bad kabaxo pudi
xoba nku, xore e thlabiwe mme
meswane ya yona e kxotholelwe
xodimo xa lebitla la xaxwe.
Ka xo r'yalo ke xore, moho yola

wa xo ipolaya o filwe dijō
tše a be xo a di belala.

Kamoraso xa fao mho yola
a ka se sa thibela pula

Thaba e ngwê ya xo thibela
pula ke ya Kōmō ya basadi.

Ke mosadi a Komile toela ya
xaxwe ya sesadi, a ka thibela
pula. Se se ka dirang xore
pula enê, ke mphokō wa sa
a ~~wa~~ rithōwa ke Kōosi xore o
fokiwê mo xo direxileso Kōsi
yeo.

Holēso ya Lefase.

Holēso ya Lefase e tsebya ka
nōnwanê e e bitšwa "Mankokonyana"

Xo thwe, Kxalē Kxalē pele xa hlolešo
ya dibopya Kānoka, xo be xo na
ile monna yo a be xo a bitšwa
Mankokonyana. Monna yo eo o be
a phela kua xodimo a na le
diphoso a se na mo a ka dulašo

Xona a iya a le lebelong byala
 ka peotwane. Mme e nle Kaxobane
 a be a swanetse xo ithusa
 kameloa xe a lle a wisetsa
 dithsila tsa xaxwe fase, 'mme ya
 re Kaxobane a be a se na mo
 a ka di wisetsang xona, a
 detsa dithsila tsa wela fase
 sebakeng, tsa dula xona.

Mantokonyana o le a diva byale
 xofihlêla xe xe dithsila tsa
 xaxwe e le thaba ya ba thaba e
 tsole tsole, kamoxo thaba yela ya
 phususa ya ba mphaphathi thaba
 ya buswa ya hophiwa xapê,
 ya busa ya phususa xapê xo
 fihlêla xe e e ba lefase.

Ka xe xo tsebexa xobane mothe
 xe a ithusa o swanetse xo
 hlapolosa, le e yena Mantokonyana
 o be a hlapolosa, mme Mohlapolosa
 wa xaxwe o fetocile Lewatlê.
 E nle Kaxobane dithsila le

xe di hlakane le mehlapolozi
 di a ntša, a fela a ethwa
 mare, Mare ao a ile a fetosa
 mats mathsa a maxolo le a
 manyane. Mo a bexo a ya a
 mimilila ditkhuba tra xaxwe xona
 e ile ya ba ditaba. E be a
 nthša dinkontodi a ditaba xohle
 xohle, ke mo re bōnaso ditaba
 di le xohle - xohle.

Xo nile ka tsatši le lengwê
 Mantokonyana a befuwa Kudu
 Kudu a be ya rothiša mesotso ya
 xaxwê. Mesotso yea ya xaxwe e bile
 dinoka tsê ditsole. Moya wo wa
 xaxwe a o - bōnaso e bile
 phefô ya ledimo.

Ka tsatši le lengwê tsatši
 le re thširi-thširi, Mantokonyana a
 tšwa kudumêla e kxolo-kxolo.
 Kudumêla yea i bile pula, ore
 sa i bina le lehono e sa fela i
 re rothêla.

Maina a dithaba

Maina a dithaba tra xesō sia:
 Monyamane, Hlatola, Lebele,
 Mmasitane, Thaba-Khubedu, Kscatla,
 Kscokong, Ngaleng, Badimong
 Xa-Kama, xa-Moswedi, Boxala-Hlati
 Xa-Mokhudu, Mmasetaka, xa-Matšia,
 xa-Mothōlo, xa-Kscolimela, Malera,
 Ramatsetsane, Mosaballa, xa-Kolas
 Hlatlasanya, xa-Makscantlane, xa-Thoka
 Seilaxo.

Maina a dinoka: Ke pou le
 Mangoswana.

Me xobe. Mphatelong, Mosobeng-wa-
 dika, Mohlajaneng, Mmabela,
 Mmaditodi, Hlapabalo le Seboka

Maina a didiba sia:

Phihladibe, xa-Kswētšana le
 Mmaditšaka

Sereto sa Thaba ya Kaatla:

Ke Kaatla Khungwane matla xale
lwala - lesole la maapa.

Sereto sa Koekong: Ke
Mokokong wa maletse"

Thabana - Thšana Mofweti seletša
a xa bo marumo

Seilaso . Ke Seilaso seila
ngwetši ya xa Moxale.

Thaba ya ya Seilaso, gothwe Kxalê
Kxalê ngwetši ya xa Moxale e
ile xo nyalwa, mme ya re ka
tsatši le lengwê, ya tšia letawa
a ya Kxonyeng. A tsena ka leti
letšaneng la ka thoto ya leboya a
napa a ile. Le lehora o sa ile
dikxonyeng. O llwe ke a netse.

Thabeng ya Krokong to ile xwa
 lwe lweuwa ntwana ya xa
 xa-Dikxale. Kapê xo ile xwa lwa
 nana le ba xa Mamabolo.

Mo ditnabeng tse xo lwelwê
 dintwa tse diksalo masareng a ba
 xa-Mamabolo le ba xa-Dikxale
 ngaleng Motholo le Moswedi.

Thabeng ya xa Mokhudu xa xo ke xo
 dula motho, ke yina thaba e
 ilaxo kudu, ke Kasebone
 e na le mafika a maxo xo
 xo thwexo xe motho a e ka
 dula xo ôna, o tla hlaxelwa
 ke Kotsi.

Mollô o hlodilwe le batho ke xo nei
 le ôna o hlodilwe ke monye Thobela
 mohla a hlola batho. Mollô o diwa
 ka xo thsekwa patlana tse pedi
 manyele a adilewe ka tlase xa

175

X34/26

271

131

hatlana tšeo. E tla re xe xo
dutawe xo thokxiwa moši o tla
bonala 'mme Kamorako mollô o tla
bonala o setse o thunsa manyele
a le a ketela.

Mollô xa o tšwe mabilleng.
Xe xo bekwa Mohumaxadi wa
Kroši; mollô e tšwa Kamoka
'mme ba tla ba tša mollô mošiti.
Ke yona photho ya xore mosadi
yeo a bitlweke ke yona a
tlileke se tswala Kroši.

Xe xo ntšwa Kōna mollô
wa yona xa o tšwe ka nali
o a thoksewa.

Dikxong tše di sa tšwe
ke Moōmana le mere ya se
bêthwa ke tladi le dikxong tša
diraheng.

Dillo Dilo tšē di se a swanelang
 xo dula kaampai xa mollō ke
 leata la mphōe le matkhura, ka xore
 matkhura a toloxa leata la mphōe le
 a thuthupa.

Kilō ya Mollō.

Banna le masomana ba ka
 taboxa mollō o fe le o fe, fēdla
 mollō wa thabeng ina xa ba
 swanēla xo a taboxa, Kapobane ke
 mollō wa Kōna.

Basadi le banyana bōna, xa ba
 swanēla xo taboxa mollō le
 xa tee, ka xore yo a taboxa
 mollō, xothwe a ka se ke a
 tswala ngwana le xe a ka
 alafiswana byang le byang.

Mollō o ka tingwa ka meetse
 le ka mabu fēdla ka ntiē xa
 uilō tšē pedi tšeo xa xo
 sa na selō se se dumêlêlwaxo

xo tuma mollô di a tle ila.
 Xapê mollô o ka bolotwa ka xo
 khupetswa ka melôra.

Mollô o thsekwa ka mere e
 mentši xapê xa xo na more
 o o emetsexo mollô o sele.

Mollô wa kxorong ke wa
 banna wa ka xae ke wa basadi
 xo ilwa a a lilewa xe moradi a
 ka dula kxorong ya banna, xo
 thwe a ka lwa kudu kudu. moradi
 xe a fihle kxorong o re xo fihla
 a kwatama mme a lotho, a kora
 a boloto bolota se a se nyakang.

Mehuta ya dikomo

ka seaxets mehuta ya dikomo e
 mebeti feela, ke Setsalata le
 Sepono.

Haxo ya dikomo ke Setsalata.
 ke mo xo besa le seema se
 se re xo

Thou - thšupya di tšwa Bokkwalaka
Bolepye

B Phepelle di tšwa Bokskalaka.

N.B.

Phepelle ke dikxomo.

Thou-thšupya ke Batho.

moši wa mollō

Ka mehla xe re šina mollō o
thunya moši re tšebu xobane mo
muši woo, ke makhura a sekhane
mme kxabo ya šina ke mo
mošisi. Ke e le se se dinilexo
mohlōs wa xa se tšbye ke mothe
xe e se yšina "Thobēla wa xa mma
ke atla nguana a tšwatwa a
beya tšši tšutala Thobēla a se
a tla tšyale šo Thobēla o sa
tla. Ke tša tla re tšeba malestlala
a xaxwe mohla a tšang"

Mebala ya ditxomo se:

? swana, e Khulwana e thswana
 e phaswana e nalamana e thoswana
 e Kxwana e hlabana e thothwana
 e thamaxana e titsana e thsekiana
 e Kxwepana e Kotswana e
 talana e thongwana e thso tokotlana
 e thsungwana e pudutswana le e
 thielana. Mebala yeo ke ya ditxomo
 tea ditshadi.

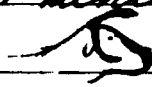
Mebala ya ditxomo tse ditona se:

Ntso Ntso e Khulong e thsueu
 e phaswa e nala e thsixa e
 Nkxwe e hlabana e thso tothwa
 e thamaxa e titsa e thsekla
 e Kxwepa e Kotswa e tala
 e thonio e tokotla e thsumu

thso la.

Maina a dinaka tša ditšomo

Ke kumane, Phatlane, mapela

Krombela

Phosphoko

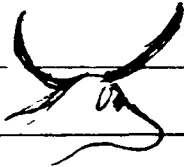
Makwatha

Mante

Thupya

sekolo

Ditšô tša mekala ya ditšomo

Rêto sa kšomo e thamasana

Mapela a losi letlatana.

Thamasana ke seta pele

kšomo ya ditši byo boxolo.

Rêto sa kšomo e swana

ke Malebese motšelêli

swana ya xo ja lekhura.

Rêto sa Kxomo e Itxwana

Ke mmatxwana a mosupa,
 Monwana mosupa tlala.
 Haia ya thaba e leba Maxan

Rêto sa Kxomo e Tsothla

Ke tsothla forohla mole
 tsa matshura a leng.

Mmala o mongwê le o mongwê o
 botse ae o swanela Kxomo, fêla
 xe sa e swanile xana a wa,
 xa o botse.

Kxomo e ya mthe - mongwê le e
 mongwê di a swaiwa, xe re di the
 di se xatet xatane le tsa ba
 bangwê.

Maina a maswo maswayo sia
 lecha kobê setsethe le pedwane
 ka xe Kxomo e le se miwa
 se seole masi xo batheng xe
 dumelotšwe xo miwa ke mang
 le mang.

Mosadi wa mahlōlo a ka e
 mwa xi a ka kōna xo e rēka
 ka mabēē. Le rswana a ka mwa
 diksono tše a di tlosetšexo ke
 batswai ba xaxwē.

Leswana lona le bona
 diksono ka xo dišēšē batho ba
 ba bexo le diksono tše dintši.
 Xanē ksono ke sōna sedimo se sedo
 sa xo rōbatšā bahu ba ba na xo
 le dipelašō.

Mere ya xo ~~soy~~ bolaya ka dimō šē:
 Senyabotse mosau ehlōkuma le
~~isibisi~~ ^{šy}
 telemmudi

Ksono xce e mulanilwe e fetšā
 kxwedi tše rōbaso monwana o tee
 ya tswala.

Woradi wa moimana

Woradi wa moimana o be a
ilêlwa. Kudw. O be a sa dumelwa
xo ya menyanyeng. O be a sa sepele
xa re xa melete ya ditola, o be
a sa je dilô tsa xo tswa metseng,
xapê o be a sa ji² dibatana tsa
tsa marofa.

Kobô ya moimana e ke e le
motsofana wa xo khupetisa mpa
jeêla

Lebollo.

Lebollo ke ntô e tumisiwang, xapê
ke ntô e tlwetsiweso. Lebollo le
dinilwe xo ba thutô xo bana mo
sethriabeng, xo re ba tlê ba tsebê
xo kaalemêlwa. Ke thutô ya xo
nuta bana se melô sa hlaxô ya rena
ba boso. Sa mathômô ke xo ruta ngwana
xo re a be soro, le xo kaîna xo
a kxôllêlêla mabothata a lifase, le xo re

Ngwana a tlê a tsebê xo ithswara
 xa ne xa melekô. Le xo tseba Borêna
 Kwêla ke ntô e phaxamisitswexo
 kudu, xapê e beetswe melao ya
 yona.

Xe banna ba sethsaba ba bona
 kobane bana ba xotse, banna ba ya
 mošatê xo yo eletša kxosi ka xa
 lehollo, le xona xo ya banna ba xo
 ba kae. Xe ba kxodisane le kxosi xore
 bana ba ka wetšwa, o tla.

bitša banna ba sethsaba xo boledisana
 nabô. Banna bale ba xo ya mošatê
 xo yo eletša kxosi ka xa ef
 lehollo, kexore ba setše ba bone
 xore mekxwa ya basimanyana ba
 ba sesošo ba wela xa e a loka.

Ka se xa xšo se motho e le
 lešotošo xa a ke a išwa kxorong
 Xe a dirile molato. Ke mo bana
 wetšwang ka pela xore ba se th
 thšoša ba dira molato, ba sešo ba
 oupa.

Xe Kxosi e boletso le banna,
 banna ba tla botsa a bana ba bona
 xo re nakô ya bona ya xo wêla e
 fihlile. Polêlo yoo ya xo wêla ban
 ba eithabêla Kudw.

Melaô ya kwêla e ~~ta~~ tswetswa
 tlwetswexo Kudw sê:

Bodika xe e bo tswelle ka xo sa
 rêrwa molato Kxorong.

Motho yo a ka diraxo molato o a
 thopêlwa, scanê motse wa Kaswe o a
 senyara kajntlê sca thsetô.

Ka xo sa nyalwa, xe e se xe motho
 a ka nthôa nudi xoba nkwi ya
 jêlwa morutong; ke xona a ke nyala.

Motho o be^a dumelutse ko êtêla
 mmeletswa wa xaxe

Diêlô tseo kajnotka di be di
 thibêlwa kajnotka xa tsona

Xofihlêla xe bodika bo alwa.

Dikwêla kajnotka tsa secanêlô
 di be di ilêlwa byalo.

Xo tlosa mahlê wola ba boye

xo, xe yo a tšexo wêla a ka
 dira molato o be a iswa
 Kxorong xo ~~ahlola~~ ke ahlolwa ke
 bana. Banna ba tseba xobane
 ba ba tšexo ka ntlê xa ba nene
 e na le bana, e se a tš hla e
 ba ba ba ka diraxo molato e
 mexolo. Ka x ryal kwêla e be e
 le tširêlê ye xkolo setšabeng.

Polao ya Motho ka boloi

Xe motho a be a kane xe a
 hwile xwa ba le dipelaêlo tša
 xone o loilwe, motho yo a be xo
 a xopolêlwa boloi o be a iswa
 Kxorong xone a ahlolwe. 'Mme e
 na ka xobane xa xo na boklatse
 byo bo pakaxo polao ya motho yo,
 e kane xo ahlola molato.

Mme e tla re ka xobane, ba bo
 moku ba na le pelaelo e kxolo,
 ba tla bitša motho yo ba xoxo

175

Ke moloji ba ya naê mokomeng
 xo ba dikhakong. E tlase xe ba boya
 xe e bane dikhako di nthitise
 yêna boloi, ba manolaya tseleng.
 Ba banthsi xe ba bona xo xe
 dikhako di ba nthitise, ba lala ba
 thiaabile ka xo tseba polaô yeo.
 Kapekane moloji o be a allowa
 ka lehu.

Polai ya motho ba bepedisane.

Kahlola ya motho se a ile a
 bolaya motho ba e lwa e be e
 le mosadi, ba bo mohu o ba be
 ba fiwa mosadi. Monyane o be
 a be lwa leitse a tlotswa
 xa botse a kwatamiswa ke wrong
 a fiwa ba bo mohu.

Polai ya motho ya xo laletsa
 e be e lefiwa ka kloro ya
 motho, Kapekane "ya ja e ngwe le yona

JHA

175

K34/26

(175)

e lefa ka hloso"

Polaê ya mothe ya Katsi e Be e
lefiwa ka monyana.

End. S.175.

L¹
8/10/50

B. Thrale
S. (175)

175

Soolwane ke kxosi⁽²⁾ ke kxosi ya
"Mabolo" (O rureu seth⁽²⁾ e⁽²⁾) A thosa
Botswalata i A. tšima Botswella
a palama ditšaba

Master 'he mighty man or old Master
Masim the mighty man of old.

O Thosa rureu seth⁽²⁾ e⁽²⁾ watsina Botswella
wa tšima Botswella wa aya rureu seth⁽²⁾ e⁽²⁾
wa ya tšima wa ya ditšaba
Mokotane wa ya rureu seth⁽²⁾ e⁽²⁾
a boye Botswadi wa ya Xa-Makroba
wa Boye Botswadi.

Stranger of my own country even
myself I am now.

habang habang Ramoka
e thareu yehova

The contents of the book refers only to the Kolobe Tribe, and anything not well understood, will be explained according to your request. Hoping you to be satisfied with the contents there in

yours sincerely

M. N. S. Ragobaya.

The papers left blank are for the remarks.

M. N. S. Ragobaya.